

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RESİM ANABİLİM DALI**

**SANAT TERAPİSİ TEDAVİSİNİN GAZZE’NDEKİ YETİM
ÇOCUKLARIN PSİKOLOJİK SAĞLIĞI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

KHOLOUD.M.A.AL DASOOQI

DANIŞMAN

DR. ÖĞR. ÜYESİ ÖMER TAYFUR

KONYA – 2024

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RESİM ANABİLİM DALI**

**SANAT TERAPİSİ TEDAVİSİNİN GAZZE'NDEKİ YETİM
ÇOCUKLARIN PSİKOLOJİK SAĞLIĞI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

KHOLOUD M.A. AL DASOOQI

DANIŞMAN

DR. ÖĞR. ÜYESİ ÖMER TAYFUR

KONYA – 2024

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	KHOLOUD M.A. AL DASOOQI		
	Numarası	21811901010		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ RESİM ANABİLİM DALI		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	SANAT TERAPİSİ TEDAVİSİNİN GAZZE'NDEKİ YETİM ÇOCUKLARIN PSİKOLOJİK SAĞLIĞI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin Adı Soyadı
İmzası

ÖZET

Gazze Şeridi, uzun süreli çatışmaların yarattığı derin sosyal ve psikolojik yaralarla mücadele eden bir bölgedir. Bu tez, sanat terapisinin Gazze'deki yetim çocukların psikolojik sağlığı üzerindeki potansiyel etkilerini araştırmaktadır. Çalışma, çeşitli sanat terapisi tekniklerinin - resim, heykel, müzik ve drama gibi - çocukların travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), anksiyete ve depresyon belirtileri üzerindeki etkisini değerlendirir. Bulgular, sanatın kendini ifade etme ve duygusal iyileşme için güçlü bir araç olduğunu göstermektedir. Sanat terapisi, çocukların yaşadıkları travmaları işlemelerine ve duygusal olarak daha sağlam bir temel oluşturmalarına yardımcı olmuştur. Bu tez, sanat terapisinin Gazze'deki yetim çocuklar için etkili bir müdahale yöntemi olabileceğini ve onların psikolojik esenliğini desteklemede önemli bir rol oynayabileceğini öne sürmektedir.

Anahtar kelimeler: Gazze, yetim çocuklar, sanat terapisi.

ABSTRACT

The Gaza Strip is a region grappling with deep social and psychological wounds created by prolonged conflicts. This thesis explores the potential effects of art therapy on the psychological well-being of orphaned children in Gaza. The study evaluates the impact of various art therapy techniques - such as painting, sculpture, music, and drama - on symptoms of post-traumatic stress disorder (PTSD), anxiety, and depression among children. Findings indicate that art serves as a potent tool for self-expression and emotional healing. Art therapy has aided children in processing their traumas and establishing a more robust emotional foundation. This thesis suggests that art therapy could be an effective intervention method for orphaned children in Gaza, playing a significant role in supporting their psychological well-being.

Keywords: Gaza, orphaned children, art therapy.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU	vii
ÖN SÖZ.....	viii
TEŞEKKÜR.....	x
TABLOLAR LİSTESİ.....	xi
GÖRSELLER LİSTESİ.....	xii
BİRİNCİ BÖLÜM	1
1. GİRİŞ.....	1
1.2. Araştırma Konusu	1
1.3. Araştırma Problemi	2
1.4. Araştırma Hipotezler.....	2
1.5. Araştırma Konusuyla İlgili Kuramsal Çerçeve ve Konuyla İlgili Belli Başlı Araştırmalar	3
1.6. Araştırmanın Amacı	4
1.7. Araştırmanın Önemi.....	4
1.8. Araştırma Yöntemi.....	5
1.8.1. Evren ve Örneklem	6
1.8.2. Veri Toplama Araçları	6
1.8.3. Veri Analizi.....	6
1.8.4. Araştırmanın sınırları	7
1.8.5. Çalışma Takvimi.....	8
İKİNCİ BÖLÜM.....	9
2. SANAT TERAPİSİNİN KURAMSAL TEMELLERİ.....	9
2.1. Sanat Terapisi Kavramı.....	9
2.2. Sanat Terapisinin Tarihçesi.....	9
2.3. Sanat Terapisi Yaklaşımları	12
2.3.1. Resim – Görsel Sanat Terapisi.....	13
2.3.2. Müzik Terapisi	15
2.3.3. Drama Terapisi	17

2.3.4.	Film Terapisi.....	18
2.3.5.	Dans – hareket Terapisi	18
2.4.	Sanat Terapisi Uygulaması ve Uygulamaya Müsait Durumlar.....	20
2.5.	Sanat Terapisi Uygulamalarında Kullanılan Özel Testler	22
2.5.1.	Çocuklar İçin Algı Testi (CAT).....	22
2.5.2.	Tematik Algı Testi (TAT).....	23
2.5.3.	Rorschach Testi.....	23
2.5.4.	Louisa Düss Psikanalitik Hikâyeler Testi	24
2.5.5.	Aile Çiz Testi	25
2.5.6.	Goodenough Harris Adam Çizme Testi.....	25
2.6.	Dezavantajlı Çocuklarda Resimle Terapi.....	26
2.7.	Terapi Yöntemi Olarak Resim	27
2.7.1.	Resim Sanatının Terapötik Etkileşimi ve İyileştirici Gücü	31
2.8.	Sanat Terapisinin Psikolojik Bozukluklar Üzerindeki Uygulamaları.....	34
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM		39
SONUÇ VE ÖNERİLER.....		60
KAYNAKÇA.....		62
EKLER LİSTESİ		64

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	KHOLOUD M.A. AL DASOOQI
	Numarası	21811901010
	Ana Bilim / Bilim Dalı	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ RESİM ANABİLİM DALI
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	DR. ÖĞR. ÜYESİ ÖMER TAYFUR
	Tezin Adı	SANAT TERAPİSİ TEDAVİSİNİN GAZZE'NDEKİ YETİM ÇOCUKLARIN PSİKOLOJİK SAĞLIĞI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan “Sanat Terapisi Tedavisinin Gazze’ndeki Yetim Çocukların Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisi” başlıklı bu çalışma 27/06/2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No		Danışman ve Üyeler		
		Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Asil Danışman	Dr. Öğr. Üyesi	ÖMER TAYFUR ÖZTÜRK	
2	Asil Kurum İçi	Prof	MUSTAFA KÜÇÜKÖNER	
3	Yedek Kurum İçi	Prof. Dr	AHMET DALKIRAN	
4	Yedek Kurum İçi	Dr. Öğr. Üyesi	MEHMET SUSUZ	
5	Yedek Kurum İçi	Prof.Dr	İBRAHİM ÇOBAN	

ÖN SÖZ

Sanat, estetik açıdan hoşu giden, görsel ve işitsel olarak ruhumuza dokunan bir ifade biçimi iken, aynı zamanda iç dünyamızın, bilinçaltımızın, psikolojimizin ve yaşadığımız travmaların tedavi edilmesine yardımcı olan bir süreçtir. Sanatın hayatımızdaki yeri tartışılmaz; insan olmadan sanatı düşünmek mümkün değildir. Sanat, insanlar tarafından yaratılan ve yine insanlar için var olan bir ifade yoludur. İşitsel ve görsel sanat dalları, insanın ruhsal tatminini sağlama amacını taşır. İnsanlık tarihi boyunca, mağara duvarlarına yapılan ilk çizimlerden, iletişim aracı olarak başlayıp, dini ritüellerde ruh çağırma ve mumyalama gibi terapötik uygulamalara evrilen sanat; bugün ‘Sanat Terapisi’ adı altında, bilinçaltı ile iletişim kurarak ruhumuzu iyileştiren ve özümüzü en doğru şekilde ifade eden bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmada ilk olarak, sanat terapisinin ne olduğunu, ruhsal ve kişilik üzerindeki etkilerini, bilinçaltı ifadelerini ve insan psikolojisine olan iyileştirici etkisini ele alırken, aynı zamanda sanatın bu süreçteki yansımalarını genel hatlarıyla açıklamaktadır. Ardından, Gazze’deki yetim çocukların psikolojik sağlığı üzerinde sanat terapisi tedavisinin etkileri incelenmiş, çeşitli kaynaklardan ve örnek çalışmalardan elde edilen verilerle zengin bir kaynakça sunulmuştur.

KHOLOUD M.A. AL DASOOQI

TEŞEKKÜR

Bu başarımı, uzun zamandır bu anı bekleyen, en büyük desteğim olan sevgili babama, efendime ve dayanağıma ve bana her zaman inanan, ruhumun yoldaşı ve sürekli desteğim olan sevgili anneme adıyorum. Kardeşlerime, başımın tacı ve bu hayattaki gücüm olan kardeşlerime, teşekkür ve sevgi sözlerimi sunuyorum.

Ayrıca bu çalışmayı yolumu aydınlatan ve yolculuğumda ortaklarım olan arkadaşlarıma adıyorum. Bu anı sabır ve inançla bekleyen, benimle kutlamak isteyen ama cennete yükselen Őehit arkadaşlarıma da adıyorum ve yaralı memleketim Gazze'ye, direnişin ve umudun simgesine adıyorum.

Bu başarıyı, yüksek lisans süresince bana yardımcı olan danışmanım Dr.ÖMER TAYFUR'a da adıyorum.

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1. Anketin bölümlerinin güvenilirlik katsayıları	39
Tablo 3.2. Anketin bölümleri ile anketin toplam derecesi arasındaki Pearson Korelasyonları.....	40
Tablo 3.3. Likert scale	40
Tablo 3.4. Örneklem özelliklerinin analiz sonuçları.....	41
Tablo 3.5. Gazze Şeridi'ndeki Yetimlerin Zihinsel Sağlık Değerlendirmesi.....	44
Tablo 3.6. Ortaklarının zihinsel sağlık değerlendirme bölümündeki yanıtlarının ortalama ve standart sapması	45
Tablo 3.7. Gazze Şeridi'ndeki Yetimlere Sanat Terapisi Değerlendirmesi.	46
Tablo 3.8. Yetim katılımcıların sanat terapisi değerlendirme bölümündeki cevaplarının ortalamalarını ve standart sapmalarını.	47
Tablo 3.9. Yetimlerin ruh sağlığı ile sanat terapisi arasındaki ilişki	48
Tablo 3.10. T-test yetimler arasındaki sanat terapisi alma ilişkisini kontrol etmek amacıyla yapılmış ve sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.....	48
Tablo 3.11. T-test yetimler arasındaki ruh sağlığı ilişkisini kontrol etmek amacıyla yapılmış ve sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.	49
Tablo 3.12. Yetimlerin ruh sağlığı ile yaşları arasındaki ilişkiyi kontrol etmek için yapıldı. Sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.....	50
Tablo 3.13. Minimum ortalamanın 11-16 yaş arası yetimler için olduğunu göstermektedir.	50
Tablo 3.14. Yetimlerin ruh sağlığı ile eğitimi ilişkiyi kontrol etmek için yapıldı. Sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.....	51
Tablo 3.15. T-test yetimler arasındaki sanat terapisi alma ilişkisini kontrol etmek amacıyla yapılmış ve sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.....	51
Tablo 3.16. Yetimlerin sanat terapisi ile yaşları arasındaki ilişkiyi kontrol etmek için yapıldı. Sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.....	52
Tablo 3.17. 11-15 yaş arası yetimlerin sanat terapisinden diğerlerine göre daha fazla etkilendikleri	52
Tablo 3.18. Yetimlerin sanat terapisi ile eğitimi arasındaki ilişkiyi kontrol etmek için yapıldı. Sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.....	53
Tablo 3.19. İlk okul yetimlerin sanat terapisinden diğerlerine göre daha fazla etkilendikleri	53
Tablo 3.20. Yetimlerin sanat terapisi ile yaşları arasındaki ilişkiyi kontrol etmek için yapıldı. Sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.....	54
Tablo 3.21. 11-15 yaş arası yetimlerin sanat terapisinden diğerlerine göre daha fazla etkilendikleri	54

GÖRSELLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Sanat Terapisi Uygulamalarının Yapıldığı Bir Sağlık Merkezi, Nureddin Zengı Bimaristanı,Şam.	11
Şekil 2.2. Resim Terapisi.	13
Şekil 2.3. Müzikle Terapi Uygulamasından Bir Görüntü, TÜMATA.	16
Şekil 2.4. Drama Terapisi, Down Sendromu'na sanat ilacı: Drama terapi.	18
Şekil 2.5. Dans ile terapi.	19
Şekil 2.6. Örneklem cinsiyetinin analiz sonuçları	41
Şekil 2.7. Örneklem yaşının analiz sonuçları	42
Şekil 2.8. Örneklem Eğitiminin analiz sonuçları	42
Şekil 2.9. Örneklem sanat terapisi tütünün sonuçları analiz sonuçları	43
Şekil 2.10. Örneklem sanat terapisi sürecinin analiz sonuçları	43

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Sanat Terapisi, sanat eserleri ve yaratıcı süreçlerin kullanımı yoluyla psikolojik sağlığı iyileştirmeyi amaçlayan bir terapi yöntemidir. Bu terapi, kişilerin duygularını, düşüncelerini ve deneyimlerini ifade etmelerine ve anlamlandırmalarına yardımcı olur.

Yetim çocuklar, aile desteğinden yoksun oldukları için genellikle psikolojik sorunlar yaşarlar. Sanat Terapisi, yetim çocukların psikolojik sağlığını iyileştirmede etkili bir araçtır. Sanat Terapisi, yetim çocuklara kendilerini ifade etme fırsatı verir, kendine güvenlerini artırır ve duygusal zorluklarla başa çıkmalarına yardımcı olur.

Daha önce yapılan araştırmalar, Sanat Terapisi'nin yetim çocukların psikolojik sağlığı üzerinde olumlu etkileri olduğunu göstermiştir. Bu çalışma, Sanat Terapisi'nin yetim çocukların psikolojik sağlığı üzerindeki etkisini daha ayrıntılı bir şekilde incelemeyi amaçlamaktadır. Bu çalışmanın hipotezleri ve araştırma hedefleri, daha önceki çalışmaların Sanat Terapisi'nin yetim çocukların psikolojik sağlığı üzerindeki etkisi üzerine analizleriyle belirlenecektir.

1.2. Araştırma Konusu

Sanat terapisi, sanatın yaratıcı sürecini kullanarak kişinin duygusal ve zihinsel sağlığını iyileştirme amaçlı bir terapi şeklidir. Bu tezde, sanat terapisi konusu incelenerek, yetim çocuklar üzerindeki olumlu etkileri araştırılacaktır. Tez kapsamında, sanat terapisi yöntemi ile yetim çocukların psikolojik sorunlarına nasıl müdahale edilebileceği ve tedavi sürecinde kullanılan teknikler hakkında detaylı bir inceleme yapılacaktır. Ayrıca, daha önce yapılmış olan benzer çalışmaların sonuçları da analiz edilerek, sanat terapisinin yetim çocukların psikolojik sağlığı üzerindeki etkisi hakkında daha kapsamlı bir değerlendirme yapılacaktır. Bu tez, sanat terapisi

yöntemi ile yetim çocukların yaşadığı psikolojik sorunların hafifletilmesine ve iyileştirilmesine yönelik bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

1.3.Araştırma Problemi

Çeşitli araştırmalarda, sanat terapisinin yetim çocuklar üzerindeki etkisini ele alınmış, olumlu ve somut sonuçlara ulaşılmıştır. Ancak, farklı sanat terapisi yöntemlerinin öksüz çocukları desteklemek için kullanılabilmesine dair bilinç ve anlayışı pekiştirmek ve bu sonuçları doğrulamak için daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle, bu tez çalışması, Sanat Terapisi'nin yetim çocukların psikolojik sağlığına etkisini araştırmak ve bu terapi yönteminin bu çocukların yaşam kalitesini nasıl iyileştirdiğini incelemek için tasarlanmıştır. Araştırma, Sanat Terapisi'nin bu çocuklarda görülen psikolojik sorunlar üzerindeki etkisini ölçmek, terapinin çocukların duygusal iyilik hallerine nasıl etki ettiğini anlamak ve Sanat Terapisi'nin geleneksel terapi yöntemleriyle karşılaştırıldığında etkinliğini değerlendirmek için yapılandırılmıştır. Bu doğrultuda çalışmanın problemini, aşağıdaki sorular oluşturmaktadır:

- 1) Sanat terapisi öksüz çocukların psikolojik sağlığı üzerinde nasıl bir etkiye sahiptir?
- 2) Sanat terapisi, öksüz çocukların kendilerini ifade etme yeteneklerini artırır mı?
- 3) Sanat terapisi, öksüz çocukların davranış ve ruh hallerini iyileştirir mi?
- 4) Sanat terapisi, ilaç veya konuşma terapisi ile karşılaştırıldığında öksüz çocuklar için daha mı etkilidir?

1.4.Araştırma Hipotezler

H1: Gazze Şeridi'ndeki yetimlerin sanat terapisi almaları ile ruh sağlıkları arasında istatistiksel olarak ($\alpha=0,05$) düzeyde anlamlı bir ilişki yoktur.

H2: Sanat terapisi alan yetimler ile sanat terapisi almayan yetimler arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H3: Gazze Şeridi'ndeki yetimlerin ruh sağlığı ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H4: Gazze Şeridi'ndeki yetimlerin ruh sağlığı ile yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H5: Gazze Şeridi'ndeki yetimlerin ruh sağlığı ile eğitimi istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H6: Yetimlere yönelik sanat tedavisinin etkisi ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H7: Sanat tedavisinin yetimlere etkisi ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H8: Sanat tedavisinin yetimlere etkisi ile eğitimi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H9: Sanat tedavisinin yetimlere etkisi ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

1.5.Araştırma Konusuyla İlgili Kuramsal Çerçeve ve Konuyla İlgili Belli Başlı Araştırmalar

Sanat terapisi, sanatın tedavi edici gücünü kullanarak bireylerin psikolojik sağlığına katkıda bulunan bir terapi yöntemidir. Sanat terapisi, müzik, resim, dans ve drama gibi çeşitli sanat dallarını kullanarak bireylerin duygusal, zihinsel ve fiziksel sağlığını iyileştirmeyi hedefler. Bu çalışmada, sanat terapisi yöntemleri ve teknikleri, teorik açıklamalar, kuramsal çerçeveler ve örnek uygulamalar ele alınacaktır. Ayrıca, konuyla ilgili olarak yapılmış belli başlı araştırmalar da incelenecektir. Bu araştırmalar, sanat terapisi yöntemlerinin yetim çocukların psikolojik sağlığı üzerindeki etkisini incelemekte ve önemli bulgulara ulaşmaktadır. Bu bulgular, çalışmanın hipotezlerini ve araştırma hedeflerini belirleyerek, sanat terapisi yöntemlerinin yetim çocuklar üzerindeki etkisini daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır.

1.6. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Sanat Terapisi'nin yetim çocukların psikolojik sağlığı üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırma, Sanat Terapisi'nin yetim çocukların yaşadığı psikolojik sorunlara nasıl yardımcı olabileceğini anlamak için tasarlanmıştır. Ayrıca, daha önceki çalışmaların Sanat Terapisi'nin yetim çocuklar üzerindeki etkisine yönelik analizleri bu çalışmanın hipotezlerini ve araştırma hedeflerini belirlemek için kullanılacaktır. Bu araştırmanın temel amacı şunlardır:

- 1) Sanat Terapisi'nin yetim çocukların psikolojik sağlığı üzerindeki etkisini belirlemek
- 2) Sanat Terapisi'nin yetim çocukların yaşadığı kaygı, depresyon, özgüven eksikliği gibi psikolojik sorunlara etkisini incelemek
- 3) Sanat Terapisi'nin yetim çocukların duygusal ve sosyal gelişimlerine nasıl yardımcı olabileceğini araştırmak
- 4) Sanat Terapisi'nin yetim çocukların öznel iyi oluşlarına ve yaşam kalitelerine etkisini ölçmek
- 5) Sanat Terapisi'nin yetim çocuklar üzerindeki etkisini belirleyerek, bu konuda sağlık profesyonellerine ve sosyal hizmet uzmanlarına öneriler sunmak

1.7. Araştırmanın Önemi

Sanat terapisi, bireylerin duygusal, sosyal ve zihinsel ihtiyaçlarını karşılamaya yardımcı olan bir tedavi yöntemidir. Son yıllarda, sanat terapisi yetim çocukların psikolojik sağlığını iyileştirmede etkili bir araç olarak ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, sanat terapisinin yetim çocuklar üzerindeki etkisi hakkında daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir.

Bu tez, sanat terapisi ve yetim çocukların psikolojik sağlığı üzerindeki etkisi hakkında bir araştırma yapmayı amaçlamaktadır. Bu çalışma, yetim çocukların psikolojik sorunlarına çözümler sunabilecek, onların hayat kalitesini artıracak ve onların gelecekteki yaşamlarını olumlu yönde etkileyebilecek stratejiler geliştirme potansiyeline sahiptir.

Bu doğrultuda çalışmanın önemi şu şekilde özetlenebilir:

- 1) Yetim çocukların psikolojik sağlığı üzerindeki etkisi hakkında daha fazla bilgi ve uygulamaya ihtiyaç vardır. Bu çalışma, sanat terapisinin yetim çocuklar üzerindeki etkisi hakkında daha fazla bilgi sağlayacaktır.
- 2) Sanat terapisi, dünya genelinde birçok ülkede kullanılan bir tedavi yöntemidir. Bu çalışma, sanat terapisi uygulamalarının yetim çocuklar üzerindeki etkisini özellikle ele alarak, bu alandaki literatürü zenginleştirecektir.
- 3) Bu tez çalışması, yetim çocukların yaşadığı sorunlar hakkında farkındalık yaratmayı amaçlamaktadır. Yetim çocukların zorlu yaşamları ve psikolojik sorunları hakkında yapılan araştırmalar, toplumun bu konudaki farkındalığını artırabilir.
- 4) Sanat terapisi, yetim çocukların psikolojik sorunlarına çözümler sunabilecek, onların hayat kalitesini artıracak ve onların gelecekteki yaşamlarını olumlu yönde etkileyebilecek bir potansiyele sahiptir. Bu tez çalışması, sanat terapisinin yetim çocuklar üzerindeki etkisine dair daha fazla anlayış sağlayarak, bu yöntemi kullanma konusunda insanları teşvik edebilir.
- 5) Sonuç olarak, bu tez çalışması, yetim çocukların psikolojik sağlığı üzerindeki etkisi hakkında daha fazla bilgi sağlayacak ve sanat terapisinin bu konuda bir çözüm olabileceği konusunda farkındalığı artıracaktır.

1.8.Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada, Nicel Araştırma yöntemi benimsenecektir. Bu doğrultuda, literatür taraması, alan çalışması ve anket yöntemleri kullanılacaktır. Alan çalışması sırasında, yetimhanelerde Sanat Terapisi uygulamasına katılan çocukların ve Sanat Terapistlerinin görüşleri alınacak, anket hazırlanacak, gözlem yapılacak ve uygulamaların kaydedilmesi sağlanacaktır. Elde edilen veriler, nitel veri analizi teknikleri (SPSS) kullanılarak analiz edilecektir. Ayrıca, daha önce yapılan benzer araştırmaların sonuçları da değerlendirilecektir. Bu yöntemler araştırmanın kapsamlı bir şekilde yapılmasını ve Sanat Terapisi'nin yetim çocukların psikolojik sağlığı üzerindeki etkilerinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

1.8.1. Evren ve Örneklem

Sanat Terapisi konusu ile ilgili bu çalışmamızda, evrenimizi, Filistin Gazze'deki yetimhanelerde kalan çocuklar oluşturacaktır. Gazze'deki Ma'hedü'l-Emel Li'l-Eytam yetim yurdunda kalan tüm çocuklar da bu evrenin örnekleme olarak kabul edilecektir. Örneklemenin belirlenmesinde, Gazze'deki yetimhanelerin sayısı, çocuk sayısı, yaş aralığı ve cinsiyet dağılımı gibi faktörler dikkate alınacaktır. Bu doğrultuda örneklem seçimi için yaşları 6 ila 19 arasında değişen 150 çocuktan tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılacaktır. Araştırmanın sonucunda elde edilecek veriler, örneklemin temsil ediciliğinin sağlanması için uygun örnekleme yöntemleri kullanılarak analiz edilecektir. Verilerin analizi, nitel ve nicel teknikler kullanılarak yapılacaktır. Nitel veriler, içerik analizi yöntemiyle analiz edilecektir. Nicel verilerin analizinde ise istatistiksel yöntemler kullanılacaktır.

1.8.2. Veri Toplama Araçları

Gazze Şeridi'ndeki Yetimlerin Ruh Sağlığı Üzerinde Sanat Terapisinin Etkisi adlı çalışmada, veri toplamak için aşağıdaki araçlar kullanılmıştır:

Anket:

- Tanım: Sanat terapisi seanslarından önce ve sonra çocukların ruh sağlığını değerlendirmek için kapalı ve açık uçlu sorulardan oluşur.
- Bileşenler:
 - Birinci Kısım: Demografik bilgiler (yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi).
 - İkinci Kısım: Ruh sağlığı değerlendirmesi (anksiyete, depresyon, özgüven).
 - Üçüncü Kısım: Çocukların terapi seanslarına yönelik duyguları.
- Değerlendirme Yöntemi: Beş noktalı Likert ölçeği.

1.8.3. Veri Analizi

Veriler nicel araştırma olan anket yöntemi ile toplanmıştır. Araştırma örneklemini, Gazze Şehri'ndeki yetim çocuklardan oluşturmaktadır. Anketler, bu örnekleme e-posta yoluyla ulaştırılmıştır. Katılımcılar tarafından anket formu Google Form üzerinden doldurulmuştur. Analizler %95 güven aralığında yapılmıştır.

Ölçme yöntemleri her ne kadar çeşitli olsa da bu çalışmada etkin faktörlerin maddelerinde, Likert ölçeğine dayalı ölçüm yöntemi izlenmiştir. Ankette maddelerin cevabını oluşturan 1-5 arası cevap seçenekleri şu şekildedir: (1=Kesinlikle katılmıyorum; 2= katılmıyorum; 3=Kararsız; 4=katılıyorum; 5=Kesinlikle katılıyorum) biçiminde tasarlanmıştır. Beşli Likert ölçeğinin cevap düzeylerini (Düşük =2,33 ve altı) (Orta =2,34ve 3,66) (Yüksek= 3.67 ve üstü) şeklindedir. Gazze Şehri'ndeki yetim çocuklardan toplanan verilerin analizi için SPSS 20 istatistik programı kullanılmıştır.

Verilerin analizinde, bağımlı ve bağımsız değişken arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla 2 tane test (ANOVA ve t-testleri) yapılmıştır. Betimsel analitik yöntem için aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar yapılmıştır.

1.8.4. Araştırmanın sınırları

Bu çalışmada, çalışmanın odaklanmasını ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla belirli sınırlar belirlendi. Araştırmanın coğrafi sınırları, hedeflenen grubu etkileyen benzersiz ve çoklu zorluklar nedeniyle Gazze Şeridi bölgesinde belirlendi. Ayrıca, araştırmanın zaman sınırları, çalışmanın gerçekleştirildiği dönemi yansıtan 2024 yılı olarak belirlendi.

Araştırma, Gazze'deki siyasi ve sosyal koşullardan kaynaklanan bir dizi zorlukla karşılaştı, bunlar arasında internet kesintisi nedeniyle veri toplamanın ve katılımcılarla iletişim kurmanın zorluğu yer aldı. Ayrıca, zorlu koşullar altında katılımcıların güvenliğini sağlama ve onlardan elde edilen verilerin güvenilirliğini sağlama konusunda zorluklar yaşandı. (Anketin tamamlanmasından ve analizinden sonra, ankete katılan yetim çocuklardan birkaçı alıntı yapıldı.)

1.8.5. Çalışma Takvimi

Çalışma Takvimi

Dönemler	1.Dönem (İlk altı ay)	2.Dönem (altı ay)	3.Dönem (altı ay)	4.Dönem (altı ay)
Yapılacak işler				
Literatür taramasının ve derlemenin geliştirilmesi				
Veri toplama araçlarının geliştirilmesi				
Uygulamanın yapılması				
Verilerin analiz edilmesi ve yorumlanması				
Tez metninin yazılması				

İKİNCİ BÖLÜM

2. SANAT TERAPİSİNİN KURAMSAL TEMELLERİ

2.1.Sanat Terapisi Kavramı

Sanat terapi, bireylerin müzik, resim, heykel, dans ve drama gibi çeşitli sanatsal disiplinler aracılığıyla kendilerini ifade etmelerine yardımcı olan bir tedavi biçimidir. Bu süreçte, farklı malzemeler kullanılarak kişisel ifade ve yaratıcılık teşvik edilir. Sanat terapisi, kişinin özgürce kendini ifade etmesine, yaratıcı potansiyelini geliştirmesine ve estetik duyarlılığını artırmasına olanak tanır. Ruh sağlığından nörolojik sorunlara, gelişimsel zorluklardan davranışsal rahatsızlıklara kadar geniş bir yelpazede terapötik amaçlar için kullanılır. (Özbey, 2009:213).

Sanat, insanlık tarihi boyunca, bireylerin duygularını ve düşüncelerini, bazen bilinçli bir şekilde bazen de bilinç dışı yollarla somut bir biçimde dışa vurduğu sürekli bir dönüşüm sürecidir. Bu süreç, Gombrich'in de gibi, insan deneyiminin ve içsel dünyasının bir yansımasıdır (Gombrich, 2004).

Sanat, yüzyıllar süresince, insanın çeşitli malzemeler ve fiziksel dönüşümler aracılığıyla kendini belirtme yolu olagelmıştır. Resimler, müzik notaları, şiirler, tiyatro eserleri, fotoğraflar ve filmler gibi bu ifade şekilleri, insanın doğumundan ölümüne kadar yaşamının bir parçası olmuştur (Acar ve Düzakın, 2017: 7).

“Sanat Terapisi” terimi, günümüzde daha sık duyulmaya başlanmış olsa da, aslında insanlık tarihinin en derin köklerine kadar uzanır ve insan varoluşunun temel bir parçası olarak süregelmiştir (Özdoğan, 2019). Örneğin Aydın (2012), eski zamanlarda yapılan Şamanizm ve ruh çağırma ayinleri, terapötik amaçlarla gerçekleştirilen ritüeller olduğunu ifade etmiştir (Aydın, 2012:70).

2.2. Sanat Terapisinin Tarihçesi

Sanatın ve terapinin kökenleri, mağara duvarlarındaki eski resimler, mumyalama işlemleri, antik dönem ritüelleri ve tören maskeleri gibi uygulamalarla insanlık tarihinin başlangıcına kadar uzanır. Bu uygulamalar, çamurdan yapılan araç-gereçler ve figürlerle

birlikte, sanatın ve terapinin insan varoluşunun temel bir yönü olduğunu göstermektedir. (Filiz'den alıntıyla Çelikbaş, 2019: 22).

Sanat terapisi, antik dönemlerden beri var olmasına rağmen, 1940'lar itibarıyla daha sistematik bir şekilde incelenmeye ve kullanılmaya başlanmıştır. 1960'larda bu alanda derneklerin kurulması ve çeşitli çalışmaların yapılmasıyla birlikte, sanat terapisi profesyonel bir disiplin haline gelmiştir (Aydın, 2012:70).

Sanatçı Adrian Hill, 1942'de tüberküloz hastaları üzerinde yürüttüğü çalışmalarda 'Sanat Terapisi' terimini ilk kez kullanmıştır (Demir, 2017:577). 2000'lerde ise sanat terapisi, sadece sağlıklı bireylerde değil, otizm, Down sendromu gibi özel eğitim gereksinimi olan kişilerde de uygulanmaya başlanmıştır (Acar ve Düzakın, 2017:9-10). Türkiye'de 2012 yılında kurulan Sanatla Terapi Derneği ile bu alanda farkındalık artmıştır (SDP, 2018). Ayrıca, Türk toplulukları, tarih boyunca yaşadıkları coğrafyanın ve toplumun sembolik ifadelerini sanat yoluyla dile getirmişler ve bu sanatsal ifadeler, yaşam tarzlarının sadece bir özeti olmanın ötesine geçmiştir (Eycil ve Us, 2019:81).

Yirminci yüzyılın ikinci yarısına ulaştığımızda, sanat terapisinin çocukların duygusal, gelişimsel ve bilişsel yönlerini nasıl etkilediği anlaşılmış ve bu yöntem eğitim programlarına dâhil edilmiştir. Zamanla gelişen bu alan, çocuklar, gençler ve yetişkinler için tedavi edici bir araç olmuştur. Günümüzde sanat terapisi, başlangıçta sınırlı olduğu hastane ortamlarının ötesine geçmiş ve pek çok farklı alanda kullanılmaya başlanmıştır. Özetle, 21. yüzyılda sanat terapisi, psikanalitik yöntemlerin kendini yeniden tanımlamasına olanak tanımış ve geleneksel hasta-doktor ilişkisinden daha derin bir bağ kurarak daha hızlı bir güven inşa etme iddiasındadır. Bugün sanat terapisi, klinik pratikte de yaygın olarak uygulanmaktadır (Malchiodi, 2011).

Sanat terapisi uygulamaları, insanların içsel duygusal dünyalarını keşfetmelerine yardımcı olurken, aynı zamanda yaratıcılıklarını artırır ve duygusal ifade becerilerini geliştirir. Sanat terapisinde, katılımcılar çeşitli sanat teknikleri kullanarak duygularını ifade eder ve bu süreçte terapistleriyle iletişim kurarlar. Bireysel olarak veya grup terapisi formatında gerçekleştirilebilir. Sanat terapisi, öfke, kaygı, kişilik bozuklukları gibi çeşitli psikolojik sorunların yanı sıra, daha ciddi rahatsızlıkların tedavisinde de etkili olabilir. Örneğin, şizofreni gibi günlük yaşamı etkileyen ciddi bir rahatsızlıkta, sanat

terapisi ilaç tedavisiyle birlikte kullanılabilir ve hastaların semptomlarının yönetilmesine yardımcı olabilir (Malchiodi, 2011).

Türkiye’de sanatın geçmişi, resimden çok minyatür, ebru gibi geleneksel sanatlar ve özellikle müzik alanında zengin bir gelişme göstermiştir. Osmanlı döneminde, Zekeriya Er-Razi, Farabi ve İbn-i Sina gibi bilim insanları, müziğin iyileştirici özelliklerini incelemişlerdir; bu çalışmalar, müziğin terapötik potansiyelinin tarihsel bir kanıtı olarak kabul edilebilir (Çoban, 2005).

Şekil 2.1. Sanat Terapisi Uygulamalarının Yapıldığı Bir Sağlık Merkezi, Nureddin Zengî Bimaristanı,Şam.Kaynak: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Zeng%C3%AEler>

3 Mart 2013 tarihinde düzenlenen Sanat Psikoterapileri Derneği çalıştayı, "Türkiye'de Sanat ve Tedavi Uygulamalarının Durumu" konusuna odaklanmış ve bu çalıştayın sonucunda hazırlanan rapor, Türkiye'de sanat terapisinin iyileştirici etkileri üzerine yapılan çalışmaların kökeninin 1950'lerde Dr. Süleyman Veliolu ve Dr. Kazım Doğruyol liderliğinde İstanbul Tıp Fakültesi'nde kurulan Sanat Psikopatoloji Laboratuvarı'na dayandığını göstermiştir. Bununla birlikte, çalışmaların başlangıcı 1950'lere kadar uzansa da, dernek olarak örgütlenme süreci 2013 yılında Sanat Psikoterapileri Derneği'nin kurulmasıyla gerçekleşmiştir. Sanat ve terapi çalışmaları, özellikle Prof. Dr. Nevin Eracar'ın 1990'larda bu alanda yürüttüğü çalışmalar ve kurduğu merkez ile daha da ilerlemiştir. Eracar, 1999'daki Düzce depremi sonrasında İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı ile iş birliği yaparak deprem bölgesinde sanat terapi çalışmalarını yönetmiştir. Türkiye'deki bilimsel çalışmaların kronolojik sıralaması,

Çelikbaş'ın 2019 yılında yayımladığı eserde detaylı olarak incelenmiştir (Çelikbaş, 2019:306)

2.3.Sanat Terapisi Yaklaşımları

Sanat terapisi, insanların yaşamları boyunca karşılaştıkları çeşitli deneyimleri, hem olumlu hem de zorlayıcı olanları, farkında oldukları ve farkında olmadıkları duygusal ve davranışsal içerikleri keşfetmelerine yardımcı olur. Bu süreç, görsel sanatlar, müzik, film, drama, dans ve hareket, yazı ve şiir gibi çeşitli sanatsal disiplinler aracılığıyla gerçekleşir ve bireylerin içsel dünyalarını ifade etmelerine ve anlamlandırmalarına olanak tanır. Katılımcıların duygularını ifade etmeleri için güvenli bir ortam sağlar ve bu duyguları anlamlandırmalarına yardımcı olur. Özellikle sessiz kalan veya karmaşık duygularını ifade etmekte zorlanan bireyler için sanat, sözcüklerin ötesine geçerek derin duygusal katmanlara erişmelerine olanak tanır (Harmanlı, Z. (2019).

Görsel sanatlar, kişilerin duygularını renkler, formlar ve dokular aracılığıyla ifade etmelerine olanak tanır. Müzik, duygusal ifadeyi ve duygu durumlarını dengelemeyi desteklerken, drama ve film, hikayeleştirme yoluyla duygusal deneyimleri canlandırır. Dans ve hareket ise bedensel deneyimi ve duyguların fiziksel ifadesini vurgular. Yazı ve şiir ise iç dünyanın derinliklerine inmek ve karmaşık duyguları ifade etmek için güçlü araçlardır. Bu çeşitli sanatsal disiplinlerin bir araya gelmesi, bireylerin kendilerini daha iyi anlamalarına ve yaşadıkları deneyimlerle başa çıkmalarına yardımcı olur. Sanat terapisi, bireylerin iyileşme süreçlerinde önemli bir araç olarak kullanılarak ruhsal, duygusal ve zihinsel sağlığı destekler (Harmanlı, Z. (2019).

2.3.1. Resim – Görsel Sanat Terapisi

Görsel sanatlar, resimden heykele, ebrudan kolaja, fotoğraftan çizime kadar geniş bir

Şekil 2.2. Resim Terapisi, Kaynak: Cavlak, E. (2022).

yelpazede sanatın çeşitli formlarını kapsar. Margaret Naumburg, 1940’larda sanatın terapötik potansiyelini keşfetmiş ve çalışmalarıyla danışanlar üzerindeki pozitif etkileri gözlemleyerek sanat terapisinin ruh sağlığı alanında yaygınlaşmasına öncülük etmiştir. Sanat terapisinin ilk uygulayıcıları arasında, ruh sağlığı alanında çalışan resim öğretmenleri ve psikiyatristler yer almaktadır (Art Therapy, 2022).

Görsel sanatlar, bireysel gelişim, yaratıcılık, kişilik, davranışlar ve ruh sağlığı gibi alanlarda zengin bir dil sunar; bu da onları tamamlayıcı ve destekleyici bir rolde konumlandırır. Görsel sanat terapisi, bilişsel yeteneklerin ötesinde, travma, depresyon, stres, yas ve kronik hastalıklar gibi zorluklarla başa çıkmada ve bireyin özgüvenini ve kişilik algısını güçlendirmede önemli bir rol oynar. Bu terapi yöntemi, diğer terapiler gibi, iyileştirici ve geliştirici etkileri temel alarak bireyin yaşam kalitesini artırmayı hedefler (Terapivitrini, 2022).

Sanat terapisi, görsel sanatlar aracılığıyla bireyin iç dünyasını dışa vurmasını ve duygularını ifade etmesini sağlayan bir süreçtir. Bu süreçte resim yapma, heykel, ebru, mandala, seramik ve çini boyama gibi çeşitli sanatsal teknikler kullanılır.

Pastel, kuru, guaj ve akrilik gibi farklı boya türleri, bu yaratıcı ifade biçimlerinde tercih edilir. Terapistin rehberliğinde ilerleyen bu çalışmalar, danışanın taklit yerine özgün ifadesini teşvik ederek, kişisel deneyimlerini ve duygularını sanat yoluyla keşfetmesine olanak tanır.

Görsel Sanat Terapisi, kişinin bastırılmış duygularını, düşüncelerini ve bilinçaltı gerçeklerini düzenlemesine yardımcı olur. Sanat araçları kullanarak, bireylerin iç dünyalarını ve algılarını dışa vurmasına destek olur. Sanat, kişinin yaratıcılığını güçlendirir, kendini ve ruh halini anlamasına olanak tanır. Bu süreçte, terapist, bireyin yaratım sürecindeki bilinçaltı katmanlarına inerek, keşfetme ve inceleme işlemini başlatır (Bostancıoğlu ve Kahraman, 2017:156-157).

Bir bireyin kendi elleriyle şekillendirdiği bir sanat eseri, içinde derin bir hayranlık duygusu uyandırır. Görsel sanat terapisi, bu içsel hayranlık aracılığıyla bireyin ruhsal ve fiziksel ihtiyaçlarını karşılamaya yardımcı olurken, rahatlama ve huzur hissini güçlendirir. Görsel sanatlar, kişinin yaratıcılığını ifade ettiği süreçte elde ettiği deneyimleri değerli kılar ve sağlıklı olan derin bağlantıyı fark etmesini sağlar. Bu bakış açısından, görsel sanatların sağlık sorunları yaşayan bireyler için tedavi edici bir araç olduğu açıkça görülmektedir. Bu sanatın gücü, insanın içsel dünyasını ifade etme ve iyileşme yolculuğunda önemli bir rol oynar (Salderay, 2010: 135).

Görsel sanat terapisi, tarihten günümüze kadar gelen ve modern tıbbın yanı sıra bir alternatif tedavi olarak ön plana çıkan bir yöntemdir. Görsel sanatların iyileştirici özellikleri, renk, boya, fırça ve çamur gibi çeşitli tekniklerle ifade edilir ve bu, sanatın geniş kapsamını yansıtır. Sağlık ve görsel sanatların bir arada ele alınması, disiplinlerarası bir yaklaşım gerektirir ve bu, sanatın sağlık üzerindeki etkilerini daha iyi anlamamızı sağlar (Salderay, 2010: 135).

Görsel sanatlar, uzmanlar tarafından bireylerin üzerindeki baskıyı hafifletme ve özgürlüklerini artırma gücüne sahip olarak görülür. Bu sanat formları, insan gelişimine ve sağlığına olumlu katkılarda bulunarak terapötik bir etki yaratır. (Kapitan, 2009).

Stuckey ve Nobel'in araştırmalarına göre (2010:254), görsel sanatların sağlıkla bütünleşmesi, psikolojik ve psikiyatrik sorunları olan bireyler için olumlu sonuçlar doğurur. Özellikle, görsel sanat terapisi, duygusal travmaların üstesinden gelmede, empati geliştirmede ve kişisel yetkinlik kazanmada bireylere yardımcı olur. Bu terapi biçimi, bireylerin içsel dünyalarını keşfetmelerine ve duygularını ifade etmelerine olanak tanırken, aynı zamanda zihinsel ve duygusal dengeyi sağlamalarına yardımcı olur. Sanatın yaratıcı süreci, bireylerin kendi içsel hikyelerini anlamalarına ve dışavurmasına izin vererek, iyileşme yolculuklarında katalizör görevi görür.

Ulman'a göre de (1987:111), görsel sanatlar kendi başına bir terapi yöntemi olarak kabul edilmelidir. Bu, sanatın kendisinin, bireylerin ruhsal sağlığını destekleyen ve iyileştiren bir güç olduğunu vurgular. Sanatın ifade özgürlüğü ve yaratıcılığın teşviki, bireylerin duygusal zenginliklerini keşfetmelerine ve içsel dengelerini sağlamalarına yardımcı olur. Bu nedenle, görsel sanatlar, insanların sağlık ve refahlarını desteklemek için etkili bir tedavi aracı olarak kabul edilir.

2.3.2. Müzik Terapisi

Müzik terapisi, şamanizm'in temelini oluşturan ve hem dünya çapında hem de yerel düzeyde sıklı başvurulan bir psikoterapi yöntemidir. Müzik, duygularımızı serbest bırakma gücüne sahip olduğundan, birçok kültürde hem dini bir bağlamda hem de şifacı bir araç olarak değer görür. Türk kültüründe ise müziğin iyileştirici etkisi, tarihin derinliklerine kadar uzanır ve Orta Asya Türk Kültürü, İşlam Medeniyetleri, Selçuklu ve Osmanlı dönemleri boyunca müziğin terapötik kullanımını üç ayrı evrede gözlemleyebiliriz (Işık, 2019: 14).

Orta Asya Türk kültüründe şamanlar, tıbbi amaçlarla kopuz ve saz gibi müzik aletlerini ustalıkla kullanmışlardır. Altay, Kaşgar ve Kırgız Türkleri, geleneksel olarak "Baksı" adını verdikleri özel bir müzik aletiyle şiir ve dansı birleştirerek hastaları iyileştirdiklerine inanmışlardır. Bu geleneğin kökleri, binlerce yıl öncesine dayanan bir kültürel mirastır ve şamanik uygulamaların bir parçası olarak önemli bir yer tutar (Somakçı, 2003:133).

İslam medeniyetinde, müzik özellikle tasavvuf etkisiyle büyük bir gelişim göstermiştir. Başlangıçta manevi derinlik arayışında kullanılan müzik, zamanla Arap kültüründen etkilenmiş ve "gına-şarkı" ve "tagbir" gibi unsurlarla zenginleşmiştir. Önde gelen bilginler arasında yer alan Zekeriya Er Razi, Farabi ve İbn-i Sina gibi isimler, müziğin insan ruhunu iyileştirici ve dengeleyici gücünü vurgulamışlardır. Onların eserleri, müziğin tıbbi alanda kullanımına yönelik önemli ipuçları sağlamıştır (Somakçı, 2003:133).

Osmanlı ve Selçuklu dönemlerinde müzik terapisi, İbn-i Sina'nın çalışmalarıyla ve Musa Bin Hamun gibi uygulamacıların katkılarıyla daha da gelişmiştir. Bu dönemlerde müzik, sadece fiziksel sağlık sorunlarının değil, aynı zamanda çocukların ruhsal ve duygusal gelişiminde de etkili bir araç olarak kullanılmıştır. Diş hastalıklarından çocuk psikolojisine kadar geniş bir yelpazede müzik terapisi uygulanmış ve yaygın olarak kabul görmüştür. Bu, Orta Asya'dan başlayarak İslam medeniyetine ve Osmanlı İmparatorluğu'na kadar uzanan zengin bir tıbbi ve kültürel geleneğin bir parçasıdır (Somakçı, 2003: 136).

Şekil 2.3. Müzikle Terapi Uygulamasından Bir Görüntü, Tümeta, Kaynak: Öztekin, A. (2012).

White ve Davis'in belirttiği üzere (2019:3), I. ve II. Dünya Savaşları sonrası, hastanelerdeki yaralılar için müzikle rahatlama seansları düzenlenmiştir. Müzik terapisinin, fiziksel, bilişsel, psikolojik ve sosyal işlevlerde iyileştirici etkileri olduğu çalışmalarla desteklenmektedir. Günümüzde, okullar, klinikler ve hastaneler müziğin şifacı gücünü aktif olarak benimsemektedir.

2.3.3. Drama Terapisi

Yirminci yüzyılın ortalarında Jacob Moreno'nun öncülüğünde gelişen drama terapisi, bireylerin duygusal, zihinsel ve davranışsal düzeylerde derinlemesine keşif yapmalarına olanak sağlamıştır. Bu terapi biçimi, grup terapisi ortamında insanların kendilerini ifade etmelerini teşvik ederken, aynı zamanda kişisel ve toplumsal deneyimlerin derinliklerine inmelerine olanak tanır (White and Davis, 2019: 3).

Drama terapisi, psikodrama, tiyatro ve dramatik hikâye anlatımı gibi farklı dallara ayrılır. Psikodrama, bireylerin yaşam deneyimlerini dramatize ederek derinlemesine analiz etmelerine yardımcı olurken, tiyatro terapisi ise sahne üzerinde rol yapma ve performans yoluyla kendini ifade etmeyi teşvik eder. Dramatik hikaye anlatımı ise hikaye ve masallar aracılığıyla duygusal bağlantılar kurmayı ve derin anlamlar keşfetmeyi hedefler. Bu terapi yöntemleri, klinik uzmanlar tarafından kullanılarak bireylerin içsel dünyalarını keşfetmeleri ve kişisel gelişimlerini desteklemeleri için etkili araçlar olarak kabul edilir. Öyküleme, kukla kullanımı, rol yapma ve doğaçlama gibi teknikler, katılımcıların duygusal zenginliklerini ortaya çıkarırken, aynı zamanda iletişim becerilerini güçlendirir ve sosyal etkileşimi artırır. Drama terapisi, insan deneyiminin karmaşıklığını anlamak ve çeşitli duygusal ve zihinsel süreçleri derinlemesine incelemek için güçlü bir araçtır. Grup terapisi ortamında kullanıldığında, insanların birbirlerinden destek alması ve birlikte yaşadıkları deneyimler üzerinden büyümeleri ve iyileşmeleri sağlanır (White and Davis, 2019: 3).

Şekil 2.4. Drama Terapisi, Down Sendromu'na sanat ilacı: Drama terapi,Kaynak: Yamandağ, Bulut. (2023).

Psikodrama, bireylerin davranış, duygu, algı ve tutumlarını, grupla birlikte sahne üzerinde rol yaparak keşfetmelerini hedefler. Tiyatro terapisinde, bir oyun metninin biblioterapi ile ilişkilendirilerek yazılması, sahnelenmesi ve izlenmesi yoluyla kişisel farkındalık ve gelişim sağlanır. Drama terapisinin temel ilkesi, “kurgusal olanın gerçek olduğu” düşüncesidir; bu, bireylerin yaşamlarındaki zorlukları tanımlamalarına ve üstesinden gelmelerine yardımcı olan dramatik süreçlerin önemini vurgular (Birhiye, 2022: 10).

2.3.4. Film Terapisi

Bu terapi, bir uzman eşliğinde grup halinde gerçekleştirilen bir psikoterapi türüdür. Seçilen film veya belgesel, grupla birlikte izlenir ve uzman rehberliğinde tartışılır ve yorumlanır. Film izleyen katılımcılar, karakterlerin ve olayların içine girerek, hissettikleri duyguları ve verilen tepkileri bütünleştirirler. Film analizi ve sentezi sırasında, grup üyeleri genellikle farkında olmadan kendi bilinçaltı sorunlarını keşfederler (Işık, 2019:14).

2.3.5. Dans – hareket Terapisi

Dansın terapötik kullanımı, insanoğlunun varoluşundan bu yana mevcuttur ve tarih boyunca farklı toplumlarda sosyal iletişimi güçlendiren ve duyguları ifade etmeye yardımcı olan önemli bir araç olmuştur. Arkeolojik kanıtlar, dansın insanlık tarihindeki kökenlerinin 5 ila 9 bin yıl öncesine dayandığını göstermektedir ve bu dönemlerde dansın, insanların içsel dünyalarını keşfetmelerine ve doğayla uyum içinde yaşamalarına yardımcı olduğuna işaret etmektedir (Levy, 1988 & Chodorow, 2013).

Özellikle eski çağlarda, dansın ritüeller, törenler ve günlük yaşamın bir parçası olarak kullanıldığı bilinmektedir. Bu ritüeller, toplumun birliğini sağlamak, ruhsal ve bedensel iyiliği desteklemek ve duygusal ifadeyi teşvik etmek için kullanılmıştır. Modern dansın 20. yüzyıldaki yükselişiyle birlikte, dans ve hareket terapisi gibi disiplinler de gelişmiştir. Özellikle psikoanalitik teorilerin etkisi altında, dans ve hareket terapisi, bilinçaltındaki duyguları ve düşünceleri bedensel hareketler aracılığıyla ortaya çıkarmak için kullanılmıştır. Bu terapi biçimi, bireylerin içsel dünyalarını keşfetmelerine ve duygusal iyileşme süreçlerini desteklemelerine yardımcı olurken, aynı zamanda beden doğal ritmine bağlı olarak duygusal ve zihinsel dengeyi sağlama amacını taşır (Çolak, 2018:9).

Dans ve hareket terapisi, bireylerin kendilerini ifade etmelerine ve içsel dengelerini bulmalarına yardımcı olurken, aynı zamanda ruhsal ve bedensel sağlığı destekler. Bu terapi biçimi, dansın insan deneyimini derinlemesine anlamak ve kişisel gelişimi teşvik etmek için güçlü bir araç olarak kabul edilir (Levy, 1988).

Şekil 2.5. Dans ile terapi, Kaynak: <https://www.neolife.com.tr/menekse-dergisi-danshareket-terapi>.

İkinci Dünya Savaşı'nın sonrasında, dans terapisinin psikiyatri alanındaki kullanımı, özellikle Marian Chace'in 1940'larda St. Elizabeth Hastanesi'nde yaptığı çalışmalarla önemli bir ivme kazanmıştır. Chace, şizofreni hastaları üzerinde dansın iyileştirici gücünü keşfetmiş ve bu keşif günümüzdeki dans terapisi uygulamalarının temelini oluşturmuştur. Amerika Dans Terapisi Birliği'nin 1966'da kurulması da bu alandaki

bir dönüm noktası olmuştur, çünkü bu birlik, dans terapisini bir disiplin haline getirerek uygulama standartlarını belirlemiştir. Türkiye'de ise, Sanat Psikoterapileri Derneği'nin 1 Ekim 2012'de kurulması, yaratıcı sanatların fiziksel, sosyal ve psikolojik sağlık üzerindeki olumlu etkilerinin fark edilmesine ve bu alandaki çalışmaların geliştirilmesine büyük katkı sağlamıştır. Bu dernek, sanatın iyileştirici gücünü vurgulayarak Türkiye'de sanat terapisi uygulamalarının yaygınlaşmasına öncülük etmiştir (Çolak, 2018: 14).

2.4. Sanat Terapisi Uygulaması ve Uygulamaya Müsait Durumlar

Sanat terapisi, bireylerin yaş gruplarına ve ihtiyaçlarına göre bireysel ya da grup halinde uygulanabilir. Uzmanlar eşliğinde yürütülen bu terapi, çocuklardan yaşlılara, bireylerden ailelere kadar geniş bir yelpazede destek sunar. Sanat terapisi, tedavi edici etkilerinin yanı sıra, bireylerin durumlarının değerlendirilmesi ve ölçülmesi amacıyla da kullanılır. Bu süreçte, sanatın iyileştirici gücünden faydalanarak, kişisel gelişim ve sağlık hedeflerine ulaşılması amaçlanır.

Sanat terapisi, çeşitli tedavi ve ölçme-değerlendirme yöntemleriyle uygulanabilecek geniş bir yelpazede duruma yönelik çözümler sunar. Bu yöntemler, çeşitli zihinsel, duygusal ve sosyal zorluklar yaşayan bireylerin yanı sıra kişisel gelişimlerini hedefleyen herkes için uygun olabilir. İşte sanat terapisinin uygulanabileceği durumlar:

- Anksiyete, depresyon ve diğer zihinsel ve duygusal sorunlarla mücadele edenler için sanat terapisi, duyguları ifade etme ve anlamlandırma konusunda destek sağlar.
- Travma sonrası stres bozukluğu, kayıp ve yas gibi acı verici deneyimler yaşayanlar, sanat terapisi aracılığıyla duygusal iyileşme süreçlerini destekleyebilirler.
- Madde kullanımı ve bağımlılık sorunuyla mücadele edenler, sanat terapisi sayesinde duygusal boşluklarını doldurma ve bağımlılıkla başa çıkma becerilerini geliştirebilirler.

- Aile ve ilişki problemleri yaşayanlar için sanat terapisi, iletişimi güçlendirme ve duygusal bağları pekiştirme konusunda yardımcı olabilir.
- Aile içi şiddet, fiziksel-cinsel istismar gibi travmatik deneyimler yaşamış bireyler, sanat terapisiyle duygusal iyileşme süreçlerini başlatabilirler.
- Sakatlık ve hastalıkla mücadele edenler, sanat terapisi aracılığıyla duygusal destek alabilir ve yaşadıkları zorluklarla baş etme stratejileri geliştirebilirler.
- Bilişsel, fiziksel ve nörolojik problemlerle mücadele edenler, sanat terapisiyle kendilerini ifade etme ve özgüvenlerini artırma fırsatı bulabilirler.
- Kronik hastalıklarla mücadele edenler, sanat terapisiyle psikososyal destek alabilir ve yaşam kalitelerini artırabilirler.
- Stresle başa çıkmada zorlananlar, sanat terapisiyle gevşeme ve rahatlama tekniklerini öğrenerek stres seviyelerini azaltabilirler.
- İş alanında yönetici ve personeller, sanat terapisi aracılığıyla stres yönetimi ve takım çalışması becerilerini geliştirebilirler.
- Hamileler ve anneler, sanat terapisiyle duygusal dengeyi sağlayabilir ve annelik sürecine daha hazırlıklı olabilirler.
- Herhangi bir rahatsızlığı olmayan ve kişisel gelişimlerini hedefleyen herkes, sanat terapisiyle içsel keşif ve duygusal iyileşme fırsatı bulabilirler (Işık, 2013,9).

Sanat terapisi, alanında eğitimli profesyoneller tarafından çeşitli sağlık ve eğitim kurumlarında uygulanır. Psikologlar, psikiyatristler, danışmanlar ve diğer uzmanlar, hastanelerden hapisanelere kadar farklı ortamlarda sanat terapisinin faydalarını sunarlar. Müzik, resim, dans ve drama gibi çeşitli sanat terapisi yöntemleri, bireylerin iyileşme süreçlerine katkıda bulunur (AATA, 2009, Kar, 2011:28-29).

Sanat terapisi, bireylerin ifade edemedikleri duygularını ve bastırılmışlıklarını sanat yoluyla dışa vurmasını sağlayarak, bilinçaltı sorunlarının fark edilmesine ve çözülmesine yardımcı olur (Işık, 2013:7). Bu süreç, hastaların yaşadıkları durumları sanat aracılığıyla analiz etmelerine ve gelecekteki tepkilerini şekillendirmelerine olanak tanır. Greg Fers'e göre, sanat çalışmaları, kişinin ihtiyaçlarının anlaşılmasına ve iyileşmesine katkıda bulunur; bu çalışmalar sadece sorun yaşayanlarda değil,

herkes için rahatlama sağlar. Resim terapisi, estetikten bağımsız olarak bilinçaltının ifadesini amaçlar ve her çalışma bir fikir üzerine kuruludur. Fers, resmin çözümlenmesi için zaman ayrılmasının ve enerjinin çalışmanın anlamını çözümlenmeye katkısının önemini vurgular (Gregg, 2003).

2.5.Sanat Terapisi Uygulamalarında Kullanılan Özel Testler

Sanat terapisi uygulamalarında kullanılan bazı özel testler bulunur. Projektif Testler, bunlardan biridir. Projektif testler, psikolojik değerlendirme alanında önemli bir yere sahiptir ve bireyin bilinçaltı dünyasına ışık tutar. Bu testler, kişinin kendini nasıl algıladığı, duyguları, ailesi ve çevresi hakkındaki görüşleri gibi derinlemesine bilgiler sağlar. Çocuk ve gençlerin psikolojik değerlendirmesinde sıklıkla kullanılan bu testler, onların iç dünyalarını anlamak ve desteklemek için kritik öneme sahiptir (Alibal, 2019:194).

2.5.1. Çocuklar İçin Algı Testi (CAT)

Çocukların kendilerini hayvan figürleri aracılığıyla ifade etmelerini sağlayarak, onların içsel dünyalarını ve kendilerine dair algılarını ortaya çıkarmayı amaçlar. Bu test, özellikle 3-10 yaş aralığındaki çocuklara uygulanır ve onların duygusal durumları, korkuları ve dile getiremedikleri konular hakkında bilgi verir (Ütebay, 2022).

CAT, genellikle eğitim ve psikoloji alanlarında çalışan uzmanlar tarafından kullanılır. Test, çocukların öğrenme güçlükleri, bilişsel gelişim düzeyi ve öğrenme potansiyeli hakkında bilgi sağlar. Bu bilgiler, çocukların eğitim ve öğretim programlarına yönlendirme yapmak, özel eğitim gereksinimlerini belirlemek veya öğrenme zorluklarına müdahale etmek için kullanılabilir. Ayrıca çocuğun yaşına ve zihinsel yeteneklerine göre uyarlanabilir ve genellikle bireysel olarak uygulanır. Test, çocuğun dikkatini çekmek için renkli ve çekici materyaller içerebilir ve çeşitli bilişsel görevlerden oluşur. Sonuçlar, çocuğun performansını standart bir ölçekte değerlendirmek için kullanılır ve genellikle çocuğun güçlü ve zayıf yönlerini belirlemek için detaylı bir profil sağlar (Güven, 2018:42-43).

2.5.2. Tematik Algı Testi (TAT)

Tematik Algı Testi (TAT), Christiana Morgan ve Henry Murray tarafından 1935 yılında geliştirilen, bireylerin iç dünyalarını ve kişilik yapılarını anlamaya yönelik bir projektif testtir (Alibal, 2019:195). Bireyin kişilik oluşum süreçleri hakkında derinlemesine bilgi sağlar. 9-10 yaşından itibaren uygulanabilen bu test, yetişkinlere de uygulanabilir ve kişinin yaşam öyküsü, içsel çatışmaları ve kişilik dinamikleri hakkında fikir verir. Bu hikâyelerin, katılımcının kişisel deneyimlerinden, duygusal durumundan veya zihinsel süreçlerinden yola çıkarak oluşturulması beklenir (Demir, 2017:57, Okray, 2017:86).

TAT, kişinin bilinçaltı duygularını, ihtiyaçlarını, motivasyonlarını ve kişilik özelliklerini anlamak için kullanılır. Katılımcının resimlerle ilgili hikâyeleri nasıl oluşturduğu, psikologlara veya terapistlere kişinin iç dünyası hakkında önemli ipuçları sağlayabilir (Demir, 2017:57, Okray, 2017:86).

TAT genellikle klinik psikoloji, danışmanlık, kişilik değerlendirmesi ve terapi süreçlerinde kullanılır. Ancak, objektiflik eksikliği ve yorumlamada öznellik gibi bazı eleştiriler de mevcuttur. Bu nedenle, TAT sonuçları dikkatlice değerlendirilmeli ve tek başına bir kişilik özellikleri veya psikolojik durum hakkında kesin yargılara varılmamalıdır.

2.5.3. Rorschach Testi

Çocuk, genç ve yetişkinlere uygulanabilir ve kişiliğin dinamikleri ile duyguların yansımaları hakkında bilgi sağlar. Bu test, kişinin ruhsal yapısına bütünsel bir bakış sunar ve teşhisin yanı sıra bilinç dışı süreçlerin analiz edilmesine olanak tanır. Rorschach Testi ile kişinin yaşına uygun davranışları, kendine özgü çatışmaları ve bu çatışmalarla baş etmek için kullandığı savunma mekanizmaları belirlenebilir (Işık, 2013: 10).

Rorschach Testi, katılımcıya bir dizi mürekkep lekesi içeren kartlar göstererek yapılır. Bu kartlar, genellikle simetrik ve soyut desenler içerir. Katılımcıya her kart gösterildiğinde, ne gördüklerini ve düşündüklerini anlatmaları istenir. Katılımcının

yorumları, testi uygulayan kişiye katılımcının algıları, düşünceleri ve duyguları hakkında bilgi sağlar (Alibal, 2019: 199-207, Işık,2013:11-12)

Rorschach Testi'nin yorumlanması oldukça karmaşıktır ve uzmanlık gerektirir. Test sonuçları, katılımcının kişilik özellikleri, duygusal durumu ve bilişsel süreçleri hakkında içgörü sağlayabilir. Ancak, testin objektifliği ve geçerliliği konusunda bazı eleştiriler bulunmaktadır ve sonuçların yorumlanması genellikle öznelidir.

Rorschach Testi, klinik psikoloji, psikiyatri ve danışmanlık alanlarında yaygın olarak kullanılmaktadır. Ancak, tek başına bir tanı aracı olarak değil, genellikle diğer testler ve klinik değerlendirme yöntemleri ile birlikte kullanılır.

2.5.4. Louisa Düss Psikanalitik Hikâyeler Testi

Louisa Düss Psikanalitik Hikayeler Testi, kişinin bilinçaltı düşüncelerini ve duygularını açığa çıkarmak amacıyla kullanılan bir projeksiyon testidir. Bu test, kişinin rastgele seçilmiş bir hikâyeyi yeniden anlatmasını veya bir hikaye oluşturmasını isteyerek yapılır (Alibal, 2019: 199-207, Işık, 2013:11-12).

Test, Alman psikolog Louisa Düss tarafından geliştirilmiştir. Düss, katılımcıya bir hikâye anlatma görevi vererek, katılımcının bilinçaltını ve kişiliğini daha iyi anlamak için psikanalitik bir yaklaşım kullanmıştır.

Louisa Düss Psikanalitik Hikâyeler Testi, katılımcının sözlü hikâyesinden, hikayenin içeriği, karakterlerin davranışları ve olayların yorumlanması yoluyla bilinçaltı düşüncelerini ve duygularını anlamaya çalışır. Testi yorumlamak genellikle uzmanlık gerektirir ve sonuçlar, kişinin içsel dünyası hakkında derinlemesine anlayış sağlayabilir (Alibal, 2019: 199-207, Işık, 2013:13-16).

Bu test türü, klinik psikoloji, danışmanlık ve terapi gibi alanlarda kullanılabilir. Ancak, diğer projeksiyon testlerinde olduğu gibi, test sonuçlarının yorumlanması öznelidir ve tek başına bir tanı aracı olarak kullanılmamalıdır.

2.5.5. Aile Çiz Testi

Aile Çiz Testi, bireylerin aile ilişkileri, duygusal bağları ve algıları hakkında bilgi toplamak için kullanılan bir projeksiyon testidir. Bu test, kişinin bir aile tablosu çizmesini isteyerek yapılır. Kişiyeye genellikle boş bir kağıt ve kalem verilir ve bir aile çizmesi istenir. Bu çizimde, kişi genellikle kendisi ve aile üyeleri arasındaki ilişkileri, rolleri, bağları ve duygusal dinamikleri yansıtır (Güven, 2018: 42-43).

Aile Çiz Testi, bireyin bilinçaltını ve kişiliğini anlamak için kullanılan bir araçtır. Kişinin çizimde hangi aile üyelerini ön plana çıkardığı, hangi ilişkilerin vurgulandığı, kiminle nasıl etkileşimde bulunduğu gibi unsurlar, testi uygulayan kişiye katılımcının aile içi dinamikleri hakkında önemli bilgiler sağlayabilir (Güven, 2018:42-43).

Bu test, genellikle klinik psikoloji, danışmanlık, aile terapisi ve çocuk terapisi gibi alanlarda kullanılır. Ancak, test sonuçlarının yorumlanması genellikle öznel ve tek başına bir tanı aracı olarak kullanılmamalıdır. Dolayısıyla bu test, kişinin iç dünyası hakkında bir bakış açısı sağlamak için diğer değerlendirme araçlarıyla birlikte kullanılabilir.

2.5.6. Goodenough Harris Adam Çizme Testi

7-9 yaş arasındaki çocuklara uygulanır ve çocuğun çizdiği insan figürleri üzerinden zekâ gelişimini ölçmeyi amaçlar. Bu test, çocuğun görsel algısı, dikkati ve ince motor becerileri gibi alanlarda bilgi sağlar. Çocukların duygusal ve zihinsel gelişimlerini değerlendirmek için kullanılan bir projeksiyon testidir. Bu test, çocuklardan bir adam çizmeleri istenerek yapılır. Çocuklara genellikle kâğıt ve kalem verilir ve basit bir adam figürü çizmeleri istenir (Kağıtçıoğlu ve Biricik, 2013:37).

Goodenough-Harris Adam Çizme Testi, çocuğun çizim yeteneği, algısal becerileri ve duygusal gelişimi hakkında ipuçları sağlamayı amaçlar. Çocuğun çiziminde kullandığı detaylar, renkler, boyutlar ve konumlar, çocuğun duygusal durumu, kendine güveni ve algısal becerileri hakkında bilgi verebilir (Kağıtçıoğlu ve Biricik, 2013: 37).

Bu test, genellikle okul psikolojisi, klinik psikoloji ve çocuk psikiyatrisi gibi alanlarda kullanılır. Ancak, tek başına bir tanı aracı olarak kullanılmaz. Çocuğun çizimini değerlendirmek için genellikle diğer değerlendirme araçları ve klinik gözlemlerle birlikte kullanılır.

2.6. Dezavantajlı Çocuklarda Resimle Terapi

Psikolojide, resim yapma süreci, bireyin iç dünyasının karmaşıklığını çözümlene ve gelişim evrelerini gözleme aracı olarak değerlendirilebilir. Klinik ortamda, resimler kişilik analizi ve psikolojik rahatsızlıkların belirlenmesinde etkili bir yöntem olarak kullanılır. Çocukların resim aktiviteleri, onların yeteneklerini sergileme ve sosyal ilişkilerini güçlendirme fırsatı sunar. Çocuklar tarafından kullanılan kâğıt, kompozisyon ve renk seçimleri, dışarıdan gözleyenler için çocuğun duygusal ve psikolojik durumuna dair ipuçları içerir. Sanat eseri üretirken çocuklar doğal ve samimi olurlar, bu da onların gerçek duygularını ve düşüncelerini yansıtır. Bu sanat eserleri, çocuğun hayal gücünü, düşünce yapısını, yaşam koşullarını ve duygusal durumunu ifade etme açısından büyük öneme sahiptir. Dolayısıyla, resim yapma etkinliği, çocuğun kültürel ve sosyal yetkinliklerinin değerlendirilmesinde önemli bir rol oynar (Arıcı, 2006, s. 16).

Colorado Sanat Terapisi Derneği (ATAC), sanat terapisinin çeşitli yaş gruplarından bireyler, aileler ve gruplar için bir tedavi ve değerlendirme aracı olarak kullanıldığını vurgulamaktadır. Bu terapi yöntemi, kaygı ve depresyon gibi duygusal ve zihinsel sağlık sorunlarından, madde bağımlılığı ve akıl hastalıkları gibi daha karmaşık durumlara kadar geniş bir yelpazede etkili olabilmektedir. Ayrıca, aile içi şiddet ve suistimal gibi travmatik deneyimlerin yanı sıra, engellilik ve kronik hastalıklar gibi fiziksel ve nörolojik zorluklarla başa çıkmada da kullanılmaktadır.

Amerikan Sanat Terapi Birliği'ne göre, sanat terapisi aracılığıyla çocuklar, yaşadıkları olayları hem sözel hem de görsel sanatlar yoluyla dışa vurabilmektedirler. Bu süreçte, çocukların öğrenme, fiziksel ve duygusal becerileri bütünsel bir şekilde gelişim göstermektedir. Sanat terapisi uygulamaları sayesinde çocuklar, kendilerini

daha iyi anlama ve ifade etme fırsatı bulmakta, bu da sosyal uyumlarını ve çevreleriyle olan ilişkilerini güçlendirmektedir (Gökay & Özalp, 2009, s. 4).

Sanat terapisi, özellikle çocuklar ve ergenler için kritik bir öneme sahiptir. Resim yapma süreci, bireyin iç dünyasını anlamak için derinlemesine bilgi sağlayabilir. Özellikle sözlü iletişim kurulması zor olan veya travma geçirmiş çocuklar için, renk ve şekiller aracılığıyla kendilerini ifade etmeleri, onların duygusal durumları hakkında değerli bilgiler sunar. Ergenler, yaşadıkları stres ve anksiyete nedeniyle depresif duygular yaşayabilir ve sosyal ilişkilerde zorluklarla karşılaşabilirler. Sanat terapisi, bu genç bireylerin rahatlamalarına ve içsel duygularını dışa vurabilmelerine imkân tanır. Görsel sanatlar, ergenlere kendilerini ifade etme konusunda yeni ve keyifli yollar sunar. (Zorlu, 2010, s. 1).

2.7. Terapi Yöntemi Olarak Resim

Resim sanatı, genellikle yaratıcılık ve hayal gücünün bir ifadesi olarak kabul edilir. Encyclopedia Britannica'ya (2010) göre, sanat, “başkalarıyla paylaşılabilir estetik nesnelerin ve deneyimlerin yaratılmasında beceri ve hayal gücünün kullanılması” şeklinde tanımlanır. Bu tanımın geniş kapsamı altında, sanatın kökeninin insanlık tarihi kadar antik olduğu ve prehistorik dönemlerden günümüz çağdaş sanatına kadar uzandığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, modern Batı toplumlarında, sanatın ne olduğu ve neyin sanat olarak kabul edileceği konusundaki sınırlar giderek daralmıştır; sanatın özü ve sanatın bütün ile ilişkisi hakkında kesin bir yargıya varılması zorlaşmıştır. Sanat, bir duygulanım durumu olmanın yanı sıra, bu duygulanımı ifade etme yeteneğini de içerir.

Sanat, doğanın ve insanın içinde barındırdığı objektif gerçeklikler arasında estetik bir köprü işlevi görür. Hegel'e göre sanatsal etkinlik, bilinçdışı bir süreçtir ve bir yönüyle doğaya, diğer yönüyle insana bağlıdır. Sanatı, “Ruhun maddi dünyadaki tezahürü” olarak nitelendirmiştir. Sanatın en önemli özelliği, ifade edilme kapasitesidir. Bireyin iç dünyasındaki görüşler, hayaller, düşünceler ve duygular, sanat aracılığıyla görsel bir forma bürünür. Bu derin öznel deneyimin dışavurumu,

gerçekleştirilmesi ve diğer insanlarla paylaşılması, birey için temel bir ihtiyaçtır. Herhangi bir sanat eseri yaratılırken, yaratıcı hareket, izleyiciye iletilmek istenen mesajın aktarılmasını hedefler. Bunun yanı sıra, sanatın estetik yönü kadar eğitici ve öğretici yönleri de bulunmaktadır.

Sanat tarihi, görsel sanatların evrimsel sürecini inceleyen bir akademik disiplindir. Tüm medeniyetlerin geçmişten günümüze sanatsal üretimlerini ele alan bu dal, insanın maddi dünyaya estetik biçimler kazandırarak yarattığı sanat formlarını inceler. Mimari, resim, heykel ve dekoratif sanatların tarihsel kökenlerini ve çeşitli devletler ile topluluklarda nasıl farklı eserler ortaya çıkardığını araştırır. Sanat tarihi, sanat eserlerini ve bu eserleri yaratmış olan sanatçıların tekniklerini, sanat anlayışlarını belirlemek ve analiz etmek amacıyla çalışır.

Resim sanatının tarihsel evrimine dair retrospektif bir bakış attığımızda, insanın ilk öz ifade biçimi olarak mağara duvarlarına yaptığı çizimlere tanık oluruz. Paleolitik dönemden itibaren, insanlar resmi sadece kendilerini ifade etmek için değil, aynı zamanda iletişim ve duygu-düşünce aktarımı aracı olarak kullanmaya başlamışlardır. İlk çağlarda temel ihtiyaçların karşılanması amacıyla ortaya çıkan resim sanatı, zaman içinde tarihsel bir belge niteliği kazanmıştır. İnsanlıkla eş zamanlı olarak gelişen resim sanatı, tarihin akışı içinde insanlığın evrimini yansıtmaktadır. Antik çağ resimlerine baktığımızda, Fransa'daki Lascaux mağarasının yaklaşık 40.000 yıl öncesine tarihlenen hayvan figürleri ve av sahneleri içeren çizimleri, resim sanatının en eski örnekleri arasında sayılmaktadır. Resim sanatının başlangıcında basit çizgilerle ifade edilen imgeler, zamanla renklerin eklenmesiyle zenginleşmiştir. Hayvan yağları ile karıştırılmış renkli topraklar ve bitki suları kullanılarak hazırlanan boyalar, ağaç liflerinden yapılmış fırçalarla duvarlara uygulanmış veya kemikten yapılmış borular aracılığıyla püskürtülerek resimler oluşturulmuştur. M.Ö. 10.000 yıllarında, av sahnelerine eklenen insan figürleri ile duyguların ve ifadelerin resimlere aktarılması süreci başlamıştır. Bu resimler, duyguları ve ifadeleri net bir şekilde görselleştirmiştir. Eski Mısır'da, M.Ö. 3000 yıllarına kadar uzanan dönemlerde, resim sanatına büyük bir ilgi gösterilmiş, tapınak ve mezar duvarları çeşitli dinsel törenler, savaşlar ve tanrı temalarıyla süslenmiştir. Güvemli ve

Tansuğ'un (2009) belirttiği gibi, toplumsal değerler sistemi içinde sanatın ve özellikle resim sanatının oynadığı rol, kaçınılmaz bir öneme sahiptir.

Sanatçı, yaşadığı toplumun ve kültürün etkisi altında geliştirdiği perspektifi, duygularını ve düşüncelerini sanat eseri aracılığıyla dışa vurur. Diğer bir deyişle, sanat, bir topluluğun ortak duygu ve düşüncelerinin, kültürel değerlerinin bir yansımasıdır. Toplumsal olaylar, savaş ve barış durumları, mutluluk ve hüznün anları, yoksulluk gibi deneyimler sanat vasıtasıyla paylaşılır. Sanat ve özellikle resim sanatı, farklı toplum ve kültürler arasında bir köprü işlevi görür, geçmişle geleceği birleştirerek yeni sentezler, fikirler ve kültürlerarası iletişim oluşturur. Konusu, renk paleti, deseni, yerel motifleri ve çizgileriyle çağdaş medeniyetler arasında bir yer edinir. Sanatçı, yarattığı eserle kendi toplumundaki bireylere yol gösterir. Her toplum, geçmişten gelen bilgi ve değer yargılarını belleğinde saklayarak var olur. Sanatçı ve sanat eseri, bu değerleri taşıyarak ulusal bir kimlikten evrensel bir boyuta ulaşabilir. Mustafa Kemal Atatürk'ün güzel sanatlar hakkındaki görüşleri, Türk bireyleri için her zaman bir ilham kaynağı olmalıdır. Atatürk, "Güzel sanatlarda başarı, bütün devrimlerin başarıldığının en kesin kanıtıdır. Bunda başarılı olamayan milletlere ne yazıktır! Onlar, bütün başarılarına rağmen uygarlık alanında yüksek insanlık sıfatıyla tanınmaktan daima yoksun kalacaklardır" demiştir (Anadol ve Kara, 2001, s. 26). 1923-1950 yılları arasında, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesi doğrultusunda gerçekleştirilen kültür devrimleri sırasında Atatürk, resim sanatının toplumla bütünleşmesi için çaba göstermiş ve Türk kültüründen yola çıkarak çağdaş uygarlık düzeyinde bir ulusal resim sanatı oluşturma politikasını benimsemiştir.

Türk resim sanatının 1918-1920 yılları arasındaki modernleşme süreci, daha eski dönemlere dayanmaktadır. Sanayi-i Nefise Mektebi'nin kuruluşu ve bu dönemdeki gelişmeler, Hoca Ali Rıza ve Halil Paşa gibi sanatçılarla örneklendirilebilir (Gür, 2019, s. 9). Sanatın yeniden şekillendirilmesindeki ilk adımlardan biri, yeni sanat sergilerinin açılması olmuştur. Osmanlı Ressamlar Cemiyeti'nin öncülüğünde, Avrupa'da eğitimlerini tamamlayarak Türkiye'ye dönen sanatçılar, bir araya gelmenin sağladığı güven ve ivme ile sergiler düzenlemeye başlamışlardır. İlk bu tür

sergi, 1874 yılında Şeker Ahmet Paşa tarafından gerçekleştirilmiştir. 1888 ve 1910 yılları arasında Beyoğlu'nda, hem yabancı hem de yerli sanatçıların katılımıyla çeşitli sanat etkinlikleri düzenlenmiştir.

Bu dönem içerisinde, resim sanatı eğitimi sunan kurumlar, eğitim programlarını yeniden yapılandırarak resim derslerini müfredata dahil etmiş ve Anadolu'nun en uzak köşelerine kadar ulaşan bir kültür ve sanat politikası geliştirmiştir. Ressamlar, desteklenerek Anadolu'nun çeşitli bölgelerine gönderilmiş ve eserlerinde, Kurtuluş Savaşı'nın yanı sıra yerel yaşam, geleneksel halk motifleri, figüratif çalışmalar, portreler, manzaralar ve natüremortlar gibi temaları ele almışlardır. Avrupa'da eğitim almış olan ressam, Batı tarzı yaklaşımlar yerine, Türk toplumunun ihtiyaçlarına ve Anadolu'nun gerçeklerine uygun, hem biçimsel hem de içeriksel olarak çeşitli resim tekniklerini benimsemiştir. Yerel temalar ve motiflerle zenginleştirilmiş yorumlayıcı resimler üreterek, toplum ile resim sanatının entegrasyonunu sağlamışlardır. Ayrıca, halkı bilinçlendirmek amacıyla düzenlenen yurt gezileri ve Halkevleri, Halkodaları, Devlet Resim ve Heykel Müzesi, Köy Enstitüleri gibi kurumlar aracılığıyla resim sanatının tanıtımı yapılarak ulusal bir sanat anlayışının oluşumu desteklenmiştir.

Resim sanatı, her dönemde yaşamış olan toplumların geleneklerini, göreneklerini, renk ve dokularını, dilini, duygularını ve düşüncelerini, kültürel bir bütünlük çerçevesinde tarihsel bir süreklilik içinde geleceğe taşıyan bir aracı olagelmıştır. Mustafa Kemal Atatürk'ün liderliğindeki çağdaşlaşma süreci, 1923'ten 1950'ye kadar, Avrupa'daki düşünce ve sanat akımlarının dikkatli bir şekilde takip edilmesiyle ve Anadolu'nun özgün yaşam biçimlerini, renklerini, sevinç ve hüznlerini, toplumun temel kimliği ile uyumlu bir şekilde yorumlayarak, Cumhuriyet dönemi Türkiye'sinin kültür ve sanat anlayışının temellerini atmıştır. Bu süreç, hem ulusal hem de evrensel bir perspektiften Türk sanatının gelişimine katkıda bulunmuş ve zenginleştirmiştir.

Nuri İyem, yirminci yüzyılın önde gelen sanatçıları arasında yer alır ve 1941 yılında kurulan "Yeniler Grubu" nun öncü üyelerindendir. Gauguin'in izinden giderek halkın yaşam tarzını ve özellikle köylü kadınların hayatını eserlerine taşıyan İyem,

toplumsal gerçekçilik anlayışını benimsemiş ve Türk Resim Sanatı'na katkılarıyla tanınmıştır. Şekil 3'te betimlenen köylü kadının yüzündeki endişe ve acı, İyem'in eserlerindeki dışavurumcu yaklaşımın bir yansımasıdır. Anadolu insanının yaşadığı zorlukları, acıları ve melankoliyi, kadın portreleri aracılığıyla duyarlı bir biçimde aktaran İyem, aynı zamanda politik bir tutum sergileyerek gecekondü sakinlerinin, köy işçilerinin ve onların karşılaştıkları yaşam mücadelelerini görsel sanatlar aracılığıyla dile getirmiştir (Bülbül, 2014, s. 99).

2.7.1. Resim Sanatının Terapötik Etkileşimi ve İyileştirici Gücü

Resim sanatının kökenleri, Yontma Taş Devri'ne kadar uzanır. O dönemde insanlar, mağara duvarlarına av sahneleri çizmek için yanmış tahta parçalarını kullanmışlardır. Zamanla mimariye artan ilgi, resim sanatının gelişimini yavaşlatmış, ancak süsleme sanatlarında önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Ortaçağ'da, özellikle kiliselerde göz alıcı süslemeler olarak kullanılan renkli taş mozaikler popüler hale gelmiştir. Aynı dönemde minyatür sanatı da gelişmiştir. Yaratıcılık, sadece resimde değil, dilde, edebiyatta, heykelde ve müzikte de kendini gösterir. Ancak, iki boyutlu resimler, akıl hastalıklarının teşhis ve tedavisinde daha açık ipuçları sunabilir. Bu sebeple, psikopatolojik sanatta resim ve imge kullanımı daha sık rastlanan bir yöntemdir (Roditti, 1988).

Resim terapisi, psikanalitik kuramcılar Sigmund Freud ve Carl Jung'un psikolojik teorileri üzerine inşa edilmiştir ve bu yaklaşım, hastalık başlangıcı ve kişilik yapısına yeni bir perspektif getirmiştir. Bu terapi biçimi, hem Amerika hem de İngiltere'de eş zamanlı olarak gelişmiş ve 1940'lar ile 1950'lerde psikiyatri hastalarına yönelik teorik ve klinik çalışmalarla desteklenmiştir. O dönemde akıl hastanelerinde gönüllü olarak çalışan bireyler, psikiyatristleri sanatın terapötik kullanımına ikna etme sürecine öncülük etmişlerdir (Salderay, 2008).

Yirminci yüzyılın başlarında, psikiyatristler, sanat eğitimi alan hastalar üzerindeki çalışmalarıyla, sanatın hastalık süreçleriyle olan ilişkisini keşfetmeye başlamışlardır. Ayrıca, sanat eğitimcileri tarafından tanımlanan özgür ve spontane sanatsal ifade,

çocukların ruhsal ve sembolik iletişim biçimleri olarak kabul edilmiştir (Gombrich, 2004). Bu keşiflerin ardından, sanat terapisi, çeşitli popülasyonlarda etkili bir tedavi, değerlendirme ve iletişim aracı olarak kabul görmüştür.

Sanat terapisinde kullanılan resim malzemelerinin geniş bir renk yelpazesi sunması, terapötik süreçte kritik bir rol oynar. Özellikle siyah ve beyaz gibi temel renklerin yanı sıra, her bir renk tonunun çeşitliliği de mevcut olmalıdır. Renklerin bu zenginliği, bireylerin duygusal ifadelerini tam ve doğru bir şekilde dışa vurabilmeleri için elzemdir. Günlük dildeki kalıpların ötesine geçerek kendini ifade etmek, sözel iletişimde zorlayıcı olabilir. Sanat terapisi, bu kalıpları aşarak, bireylerin kendi problemlerini daha özgürce ifade etmelerine olanak tanır. Resim yapma süreci, kişinin iç dünyasının bir yansıması haline gelir ve yaratılan eserin içeriğinde gizlenen anlamlar, terapinin etkinliğini artırır (Babaoğlu, 1988, s. 202).

Bazı ressamalar, nörolojik rahatsızlıkları sanatlarında işlemişlerdir. Bunlar biri, Francisco Goya'dır. Kendisi 18. yüzyılın sonlarına doğru Romantizm akımıyla özdeşleşen bir sanatçı olarak, döneminin ruhunu yansıtan eserler üretmiştir. İspanya'nın Fransız işgali sırasında yaşadığı derin bunalım, Goya'nın sanatında belirgin bir etki bırakmıştır. Eserlerinde sıklıkla karmaşa ve çelişkileri ele alan Goya, bir yolculuk esnasında geçirdiği kaza sonucu işitme yetisini kaybetmiş ve bu durum, onun sanatındaki karamsarlık ve dramatik tonların daha da ağırlaşmasına yol açmıştır. Bu dönemdeki eserleri, artan dramatik yoğunluk ve karanlık temalarıyla dikkat çekici bir ürkütücülük barındırmaktadır.

Francisco Goya, İspanyol sanatının dönüm noktasında yer alan ve eski ustalarla modern dönem arasında köprü kurarak İspanyol resim ve gravür sanatının çağdaş dönemine öncülük etmiş bir figürdür. Eserlerini inceleyen gözlemciler, yalnızlık ve korku gibi temaların işlendiğini fark edebilirler. Goya, yaşamı boyunca çeşitli fiziksel, psikolojik ve zihinsel zorluklarla mücadele etmiştir. İşitme kaybı, ilerleyici sağırılık ve tinnitus gibi sorunlar yaşamıştır. Bu sağlık problemlerinin kesin nedeni belirsiz olmakla birlikte, iç kulaktaki dengeyi sağlayan sıvılarda meydana gelen

basınç artışı sonucu gelişen Meniere hastalığına bağlı olarak paranoyak demansın olası bir sebep olduğu düşünülmektedir (Mimarlık Dergisi, t.y., ss.10-26).

Bir diğer ressam Vincent Van Gogh'dur. Vincent Van Gogh'un eserleri, onun ağır depresyon ve bipolar bozuklukla mücadelesini yansıtır bir nitelik taşır. Sanatçının paletindeki mavi tonlarının azalması ve sarının baskın hale gelmesi, bu durumun görsel bir ifadesi olarak değerlendirilebilir. Yıldız figürlerinin haleli olarak tasvir edilmesi, kataraktın etkisine işaret eden bir özellik olarak kabul edilir. Van Gogh, özellikle yaşamının son iki yılında, tedavi gördüğü dönemlerde dahi, olağanüstü yeteneğini sergileyen muazzam tablolar üretmiştir. Yirminci yüzyılın en yetkin sanatçıları arasında anılan Van Gogh, sanat tarihinde derin izler bırakmıştır.

Diğer bir sanatçı da Jackson Pollock'tur (1912-1956). Jackson Pollock, Soyut Ekspresyonizm akımının öncü figürlerinden biri olarak tanınır. Bu sanat hareketinde, biçimlerin ve otomatizmin ön plana çıkması karakteristiktir. Soyut Ekspresyonizm'in temel özelliklerinden biri, ressamın bilinçdışı duygularını ve ruhsal durumlarını eserlerine aktarmasıdır. Pollock'un çalışmalarında, antik ve primitif mitolojiden alınan temaların 1950'lerde sanat dünyasında belirgin bir etki yarattığı görülür. Bu, ressamın eserlerini yaratırken içsel duyguları keşfetme sürecinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir (McWilliam, 1993, s. 65).

Jackson Pollock, tuvali gergin bir çerçeveye yerleştirmek yerine genellikle yere ya da duvara sabitleyerek çalışmayı tercih etmiş ve bu yöntemi "resmin içine girmek" olarak tanımlamıştır. Bu teknikle çalışırken, esere daha yakın olmanın ve resme daha doğrudan müdahale edebilmenin, kendisini resmin bir parçası hissettirdiğini ifade etmiştir. Pollock'un "Convergence" gibi en tanınmış eserleri, damla boyama tekniği kullanılarak yaratılmış ve çeşitli renk tonlarıyla Soyut Ekspresyonizm akımının derinliklerini keşfetmiştir. 1948 yılında yarattığı "Mural" isimli eseri, diğer çalışmalarına kıyasla daha kontrast renkler kullanılarak oluşturulmuş ve parlaklığıyla dikkat çekici bir estetik sunmuştur. Bu eser, sanatçının boyut olarak en büyük çalışması olarak bilinir (Korkmaz, 2019).

2.8. Sanat Terapisinin Psikolojik Bozukluklar Üzerindeki Uygulamaları

Yaratıcılık, iletişim, ifade ve sembolizasyon, insanın temel ihtiyaçları arasında yer alır. Sanat eserleri ve yaratıcı faaliyetler, bireyin hayal gücünü ve duygusal durumunu etkileyerek sakinleştirici bir etki yaratır. Sanat, insanın zihinsel, fiziksel ve ruhsal boyutlarıyla bütünleşik bir etkileşim içindedir. Sanatın ve terapinin, acı ve kayıp gibi zorlayıcı yaşam olaylarına adaptasyon sağlama, bilinmezle yüzleşme ve ölümlerle barışma süreçlerinde etkili bir araç olduğu yönünde güçlü kanıtlar bulunmaktadır. Sanat terapisi, özellikle ruhsal bozuklukların tedavisinde destekleyici bir yöntem olarak kabul edilmekte ve uygulanmaktadır (Liebman ve Weston, 2015).

Yaratıcılık odaklı faaliyetlerin zihinsel sağlık üzerindeki iyileştirici etkisi, çeşitli araştırmalarla incelenmiştir. Sanatın, akıl sağlığına yönelik müdahalelerde etkili bir araç olarak kullanılmasına dair güçlü kanıtlar bulunmaktadır. Yapılan çalışmalar, sanatın, bireylerin psikolojik ve fiziksel iyilik halini destekleyici bir faktör olarak teşvik edilmesinin mümkün olduğunu ortaya koymaktadır (Leckey, 2011). Bu bağlamda, sanat terapisi, psikolojik rahatsızlıkların tedavisinde kullanılan geleneksel yöntemlere alternatif veya tamamlayıcı bir yaklaşım olarak değerlendirilmekte ve uygulanmaktadır.

Çeşitli araştırmalar, sanatın bireylerin stres seviyeleri üzerindeki etkisini incelemiştir. Bu çalışmalarda, stres yaratan veya olumlu durumlara odaklanma ile sanat aktiviteleri sırasında yaşanan deneyimlerin ilişkisi ele alınmıştır. Araştırma sonuçları, olumlu durumlara odaklanan katılımcıların stres seviyelerinde önemli ölçüde azalma gösterdiğini, negatif durumlara odaklanan katılımcıların ise stres seviyelerinde küçük bir artış yaşadığını belirtmiştir. Bu bulgular, sanatın, özellikle pozitif psikolojik durumlarla uyumlu olduğunda, stres yönetimi ve duygusal düzenleme üzerinde etkili bir araç olabileceğini göstermektedir. Sanat aktiviteleri, bireylerin duygusal ifadelerini zenginleştiren ve karmaşık duyguları işlemelerine yardımcı olan bir alan sağlar. Özellikle resim yapma, heykel, müzik veya dans gibi sanatsal ifadeler, bireylerin içsel deneyimlerini dışa vurmasına ve stresli düşüncelerden uzaklaşmasına olanak tanır. Sanat terapisi, bu süreçte, bireylerin kendi kendilerine yardım etme

becerilerini geliştirmelerine ve yaşam kalitelerini artırmalarına destek olur. Ayrıca, sanat terapisi uygulamaları, bireylerin stresle ilişkili psikolojik rahatsızlıklarla başa çıkmalarına yardımcı olabilir. Sanat yapmanın meditatif bir niteliği vardır ve bu, bireylerin anı yaşamalarına, zihinsel olarak mevcut olmalarına ve stres kaynaklarından uzaklaşmalarına yardımcı olur. Sanat terapisi, bireylerin stresle başa çıkma stratejilerini geliştirmelerine ve genel olarak daha dirençli hale gelmelerine katkıda bulunabilir. Bu nedenle, sanat terapisi, hem bireysel hem de grup terapisi bağlamında, stres yönetimi ve duygusal iyilik halinin geliştirilmesi için değerli bir araç olarak kabul edilmektedir (Curl, 2011).

Görsel sanatlar terapisi, kil ve seramik hamuru gibi çeşitli malzemeleri kullanarak üç boyutlu çalışmaları içerecek şekilde genişletilmiştir. Bu tür malzemelerle yapılan çalışmalar, hem yetişkinlerde hem de çocuklarda travma sonrası iyileşme sürecinde sensorimotor terapi tekniklerini entegre eden bir sanat terapisi yaklaşımı olarak kabul edilir. Sensorimotor terapi, bireyin fiziksel hareketlerini ve duygusal deneyimlerini kullanarak psikolojik iyileşmeyi destekleyen bir yöntemdir. Kil ile çalışmak, bireyin dokunma duygusunu ve motor becerilerini kullanarak duygusal ifadeyi teşvik eder ve bu süreçte ruhsal iyileşmeye katkıda bulunur. Bu tür sanat terapisi uygulamaları, bireylerin travma sonrası deneyimlerini işlemelerine ve duygusal olarak iyileşmelerine yardımcı olabilir. Üç boyutlu sanat terapisi uygulamaları, bireylerin i dünyalarını keşfetmelerine ve karmaşık duyguları somut bir biçimde dışa vurabilmelerine olanak tanır. Kil ile şekillendirme yaparken, bireyler kendi yaratıcılıklarını serbest bırakabilir ve içsel deneyimlerini fiziksel bir formda ifade edebilirler. Bu süreç, bireyin kendini keşfetmesine, duygusal yüklerini hafifletmesine ve stresle başa çıkma becerilerini geliştirmesine yardımcı olur. Ayrıca, kil ile çalışmak, bireylerin dikkatlerini anlık yaratıcı eyleme odaklamalarını sağlayarak, zihinsel rahatlama ve meditatif bir deneyim sunar (Elbrecht, 2012).

Müzik, görsel sanatlarla birlikte, kolay erişilebilen ve geniş çapta araştırılan terapötik ve sanatsal bir araç olarak kabul edilmektedir. Çeşitli bilimsel çalışmalar, müzik terapisinin anksiyete seviyelerini düşürmede etkili olduğunu ortaya koymuştur. Bu terapi yöntemi, ağrı yönetiminde de kullanılabilir ve müziğin, beyindeki nöronal

aktiviteyi düzenleyerek anksiyeteyi hafifletebileceği, amigdala ve hipotalamus üzerinden bağışıklık sistemini olumlu yönde etkileyebileceği belirtilmiştir. Müzik, amigdala'nın merkezi çekirdeğindeki nöronların aktivite düzeylerini azaltarak sakinleştirici bir etki yaratır ve bireyin daha huzurlu hissetmesine katkıda bulunur (Trimble ve Hesdorffer, 2017).

Fiziksel hastalıkların yol açtığı duygusal zorluklar, özellikle kanser gibi ciddi rahatsızlıklar söz konusu olduğunda, oldukça baskılayıcı olabilir. Kanser teşhisi konmuş çocuklar ile sağlıklı çocukların duygusal tepkileri ve depresyon belirtileri arasında belirgin farklılıklar gözlemlenmiştir. Kanserli çocuklarda, sağlıklı akranlarına kıyasla depresyon belirtileri istatistiksel olarak daha yüksek seviyelerde bulunmuştur. Ayrıca, dürtüsellik, güvensizlik ve öfke gibi duygusal tepkiler kanserli çocuklarda daha fazla görülmektedir (Durualp & Altay, 2012).

Sağlık alanında, özellikle pediatrik onkoloji servislerinde, sanat ve müzik terapisi uygulamaları giderek yaygınlaşmaktadır. Dünya genelinde birçok ülkede, hastanede yatan kanserli çocukların tedavi süreçlerine entegre edilen müzik ve görsel sanatlar terapisi, anksiyete düzeylerini azaltma ve hastaları rahatlama konusunda olumlu sonuçlar vermektedir. İnteraktif müzik terapisi ve görsel sanatlar terapisi, bu çocukların hem fiziksel hem de psikolojik iyilik halini destekleyen etkili yöntemler olarak kabul edilmekte ve bu alandaki çalışmalar, terapinin etkinliğini kanıtlamaktadır (Barrera, 2002).

Travma sonrası iyileşme sürecinde, resimli hikaye kitaplarının oluşturulması, aile terapisi uygulamalarında önemli bir yere sahiptir. Bu terapötik yaklaşım, çocukların tedavi süreçlerine ve günlük yaşam rutinlerine daha aktif bir şekilde katılımını desteklemektedir. Resimli hikaye kitapları, travma ile ilişkili duygusal deneyimlerin ifade edilmesine olanak tanıyan, çocukların duygusal ve bilişsel gelişimini destekleyen bir araç olarak işlev görmektedir. Görsel sanatlar yoluyla ifade, çocukların yaratıcılıklarını kullanmalarını ve sanatın keyfini çıkarmalarını teşvik ederken, aynı zamanda kaygı düzeylerini azaltmaya ve özgüven ile umut hissini pekiştirmeye yardımcı olmaktadır. Bu süreç, aile içi bağların güçlendirilmesine ve

aile üyeleri arasındaki empatik anlayışın ve iletişimin geliştirilmesine katkıda bulunur. Resimli hikaye kitapları, travmatik olayların üstesinden gelmede çocuklara ve ailelerine rehberlik eden, duygusal ifade ve görsel imgeleme yoluyla iyileşmeyi destekleyen birer kaynaktır. Bu terapötik uygulamalar, aile terapisinin bir parçası olarak, travma geçirmiş çocukların iyileşme sürecine değerli bir katkı sağlamaktadır (Hanney, 2002).

Sanat terapisi, psikoz gibi psikiyatrik rahatsızlıkların tedavisinde uzun süredir kullanılan bir yöntemdir. Bu alandaki araştırmalar, özellikle psikotik bozuklukların ilk teşhis edildiği bireylerde sanat terapisinin etkinliğini değerlendirmek için çeşitli metodolojileri benimsemiştir. Sanat terapisi uygulamalarıyla, katılımcılar genellikle sosyal bağlantılar kurma, topluluk hissi, özgürlük, alternatif perspektifler keşfetme, zevk alma ve kendilerini daha özgürce ifade etme gibi olumlu deneyimler yaşadıklarını rapor etmişlerdir. Bu bulgular, sanat terapisinin psikotik bozuklukları olan bireylerin iyileşme sürecine katkıda bulunabileceğini göstermektedir (Lynch ve Holtum, 2018)

Bu çalışmalar, sanat terapisinin, bireylerin duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamada ve psikotik semptomların yönetiminde önemli bir rol oynayabileceğini ortaya koymaktadır. Sanatın terapötik kullanımı, katılımcıların kendilerini daha iyi anlamalarına ve kişisel ifadelerini zenginleştirmelerine olanak tanıyarak, psikolojik rahatsızlıkların üstesinden gelmede etkili bir araç olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle, sanat terapisinin psikoz tedavisindeki potansiyeli, gelecekteki klinik uygulamalar ve araştırmalar için önemli bir alan olarak kabul edilmektedir.

Son olarak sanat terapisi, şiddetli akıl hastalıklarının tedavisinde kullanılan ve görsel sanatlar, müzik, dans, drama ve yaratıcı yazma gibi çeşitli yaratıcı disiplinleri içeren geniş bir literatüre sahiptir. Bu terapiler, şizofreni, travma sonrası stres bozukluğu, majör depresif bozukluk ve bipolar bozukluk gibi psikiyatrik rahatsızlıkların tedavisinde giderek daha fazla kullanılmaktadır. Sanat terapisi, hastaların duygusal ifade biçimlerini zenginleştirmelerine, kişisel deneyimlerini işlemelerine ve psikolojik iyileşmelerini desteklemelerine yardımcı olur. Bu yaklaşım, bireylerin

kendi iç dünyalarını sanat yoluyla dışa vurarak, zihinsel sağlık sorunlarıyla başa çıkmalarına olanak tanır ve bu alandaki araştırmalar, sanat terapisinin etkinliğini ve uygulanabilirliğini artırmaya yönelik devam etmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çalışmanın Aracı (Anket):

Araştırmacılar demografik, bağımlı ve bağımsız değişkenlere ilişkin verileri toplamak için 3 soru ve 16 maddeden oluşan bir anket geliştirdi.

Anket Geçerliliği:

Anketin geçerliliği, anketin akademik danışmanlara ve alanda uzman kişilere sunulmasıyla kontrol edilmiş ve anketin geçerli ve çalışmanın amacına ulaşmaya uygun olduğu rapor edilmişti.

Anketin Güvenilirliği:

Anketin güvenilirliği iç tutarlılık testi ile kontrol edildi ve anketteki her bölüm için çıkarım güvenirlik katsayısı (Cronbach alfa) hesaplandı. Aşağıdaki tabloda tüm bölümlerin güvenirlik katsayılarının kabul edilebilir olduğu ve araştırmanın amaçlarını karşıladığı açıktır.

Tablo 3.1. Anketin bölümlerinin güvenirlik katsayıları

Bölüm	Reliability coefficient
Ruh Sağlığı Değerlendirmesi.	.704
Sanat Terapisi Değerlendirmesi	.791

Yapısal geçerlilik:

Yapısal geçerlilik, anketin her bölümü ile toplam derecesi arasındaki Pearson korelasyonu ölçülerek kontrol edildi. sonuçlar, tüm korelasyonların istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ve P değerlerinin $\alpha=0,05$ 'ten küçük olduğunu gösterdi. bu, anketteki paragraflar arasında yüksek bir iç tutarlılığın olduğunu ve aracın ölçmeyi amaçladığı şeyi ölçtüğünü gösterir. Aşağıdaki tabloda bu açıkça görülmektedir.

Tablo 3.2. Anketin bölümleri ile anketin toplam derecesi arasındaki Pearson Korelasyonları.

Bölüm	Pearson Korelasyon	P-Value
Ruh Sağlığı Değerlendirmesi.	.703	.001
Sanat Terapisi Değerlendirmesi.	.762	.003

- İstatistiksel Analiz:

Verilerin analizi Sosyal Bilimler İstatistik Paketi (SPSS) versiyon 20 kullanılarak yapılmıştır. Cevaplar kodlanıp programa girilerek;

- -Tüm kategorik değişkenler için hesaplanan frekanslar ve yüzdeler.
- -Ortalama ve standart sapma olarak ifade edilen sürekli değişken.
- -Değişkenler arasındaki ilişkiyi kontrol etmek için yapılan ANOVA ve t-testleri.
- - Anlamlılık düzeyi %5, 0,05'ten küçük bir P değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilir.

Yöntem Düzeltme::

Sonuçların bir kısmı likert ölçek yöntemiyle üretilmiş olup, anket paragraflarının düzeltilmesinde aşağıdaki dağılım kullanılmıştır:

Tablo 3.3. Likert scale.

Kesinlikle katılıyorum	katılıyorum	Kararsızım	katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
5	4	3	2	1

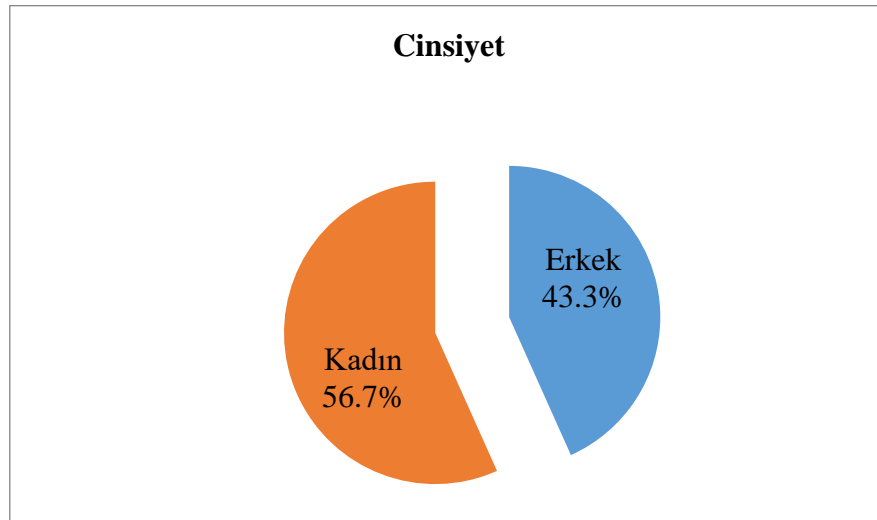
Örneklem özellikler:

Örneklem Gazze Şeridi'ndeki 150 yetimden oluşmakta olup bunların %56,7'si kadın, %43,3'ü kadındır. Çoğunun yaş ortalaması 16-19 (%46,7) olup, %30,7'si 11-15 yaş arasındadır, örneklemdeki diğer yetimler ise 6-10 yaş aralığındadır.

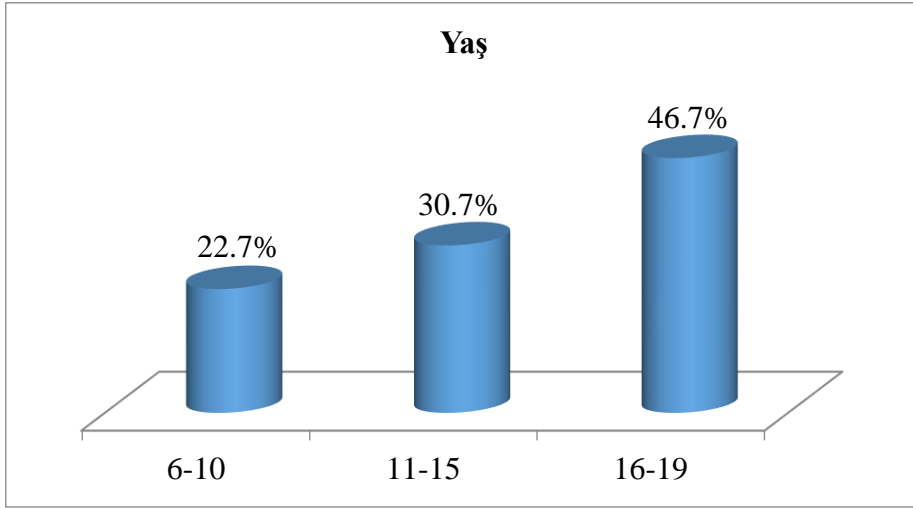
Eğitim düzeyine göre; Yetimlerin %36,7'si ortaokul mezunu, %36,4'ü lisans mezunu ve %23,3'ü lisans mezunudur.

Tablo 3.4. Örneklem özelliklerinin analiz sonuçları.

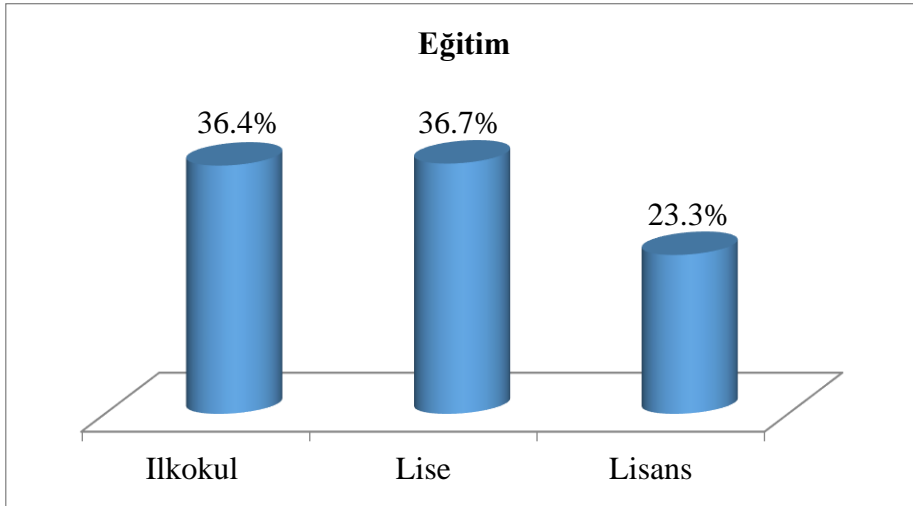
Değişken	Seçenekler	Frekans N=150	Yüzdelerik %
ICU Nurses Characteristics			
Cinsiyet	Erkek	65	43.3%
	Kadın	85	56.7%
Yaş	6-10	34	22.7%
	11-15	46	30.7%
	16-19	70	46.7%
Eğitim	İlkokul	60	36.4%
	Lise	55	36.7%
	Lisans	35	23.3%
Sanat Tedavi	Evet	72	48.0%
	Hayır	78	52.0%

Şekil 3.1. Örneklem cinsiyetinin analiz sonuçları.

Şekil 3.2. Örneklem yaşının analiz sonuçları.

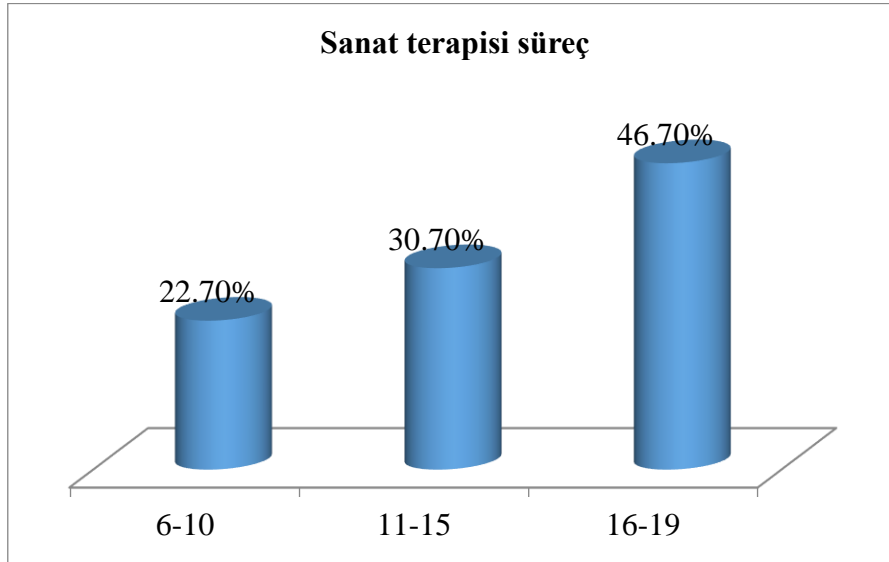
Şekil 3.3. Örneklem Eğitiminin analiz sonuçları.

Sanat terapisi alan yetimler özellikleri:

Yukarıda belirttiğimiz gibi örneklemdaki yetimlerin %48'i sanat terapisi, %57'si müzik, %43'ü ise resim terapisi almıştır. Yapılan sanat terapisinin periyodu aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Şekil 3.4. Örneklem sanat terapisi türünün sonuçları analiz sonuçları.

Şekil 3.5. Örneklem sanat terapisi sürecinin analiz sonuçları.

Araştırma soruları:

Birincisi: Gazze Şeridi'ndeki yetimlerin ruh sağlığı açısından değerlendirilmesi nedir?

Araştırmacı yetimlerden ruh sağlıklarını değerlendirmek için bazı soruları yanıtlamalarını ister. Aşağıdaki tablo ve şekil ise cevapların özetini göstermektedir.

Tablo 3.5. Gazze Şeridi'ndeki Yetimlerin Zihinsel Sağlık Değerlendirmesi.

Question					
	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Çoğu zaman mutlu hissediyorum.	9.4%	26.2%	26.2%	29.5%	8.7%
Görevlere odaklanmakta zorlanıyorum.	5.3%	18.0%	27.3%	33.3%	16.0%
Bazen intihar etmeyi düşünüyorum	28.0%	34.0%	18.0%	12.0%	8.0%
Sürekli olarak endişe ve korku duyuyorum	5.3%	10.7%	21.3%	32.0%	30.7%
Diğer insanlarla iyi sosyal ilişkilerim var	4.0%	7.3%	22.7%	43.3%	22.7%
Kendime güveniyorum	2.7%	9.4%	16.1%	41.6%	30.2%
Kendimi yalnız ve izole hissediyorum	4.0%	31.3%	29.3%	22.0%	13.3%
Rahat ve sakin hissediyorum	11.3%	24.7%	30.0%	28.0%	6.0%
Farklı aktiviteler yapmaktan keyif alıyorum	4.0%	12.8%	19.5%	41.6%	22.1%
Uyumakta zorlanıyorum	6.7%	20.7%	20.0%	30.7%	22.0%

Analiz, "Kendime güveniyorum" maddesinin en yüksek yüzdeye sahip olduğunu, yani Orhan'ın kendine güveninin iyi olduğunu (%70,8) ve bunu yüzde 66 ile "Diğer insanlarla iyi sosyal ilişkilerim var" maddesinin izlediğini gösterdi.). Daha sonra yüzdelik oranıyla "Farklı olarak keyif alıyorum" maddesi (%63,7) ve yine yüzdelik oranıyla "Sürekli olarak endişe ve korkularım" maddesi (%62,7) yer almaktadır. Bu durum yukarıdaki tabloda açıkça görülmektedir.

İkincisi: Gazze'deki yetimlerin zihinsel sağlıklarıyla ilgili genel hisleri nedir?

Bu soruyu yanıtlamak için, aşağıdaki tabloda zihinsel sağlık değerlendirme bölümünde yetimlerin yanıtlarının ortalama ve standart sapmasını hesapladık.

Tablo 3.6. Ortaklarının zihinsel sağlık değerlendirme bölümündeki yanıtlarının ortalama ve standart sapması.

	Ortalama	Standard Deviation	Değerlendirme yüzdelik	Derece
Çoğu zaman mutlu hissediyorum.	3.1	1.01	62%	Orta
Görevlere odaklanmakta zorlanıyorum.	3.2	1.02	64%	Orta
Bazen intihar etmeyi düşünüyorum	2.4	1.11	48%	Düşük
Sürekli olarak endişe ve korku duyuyorum	4.3	1.21	86%	Yüksek
Diğer insanlarla iyi sosyal ilişkilerim var	4.7	1.20	90%	Yüksek
Kendime güveniyorum	4.1	1.32	82%	Yüksek
Kendimi yalnız ve izole hissediyorum	3.3	1.08	66%	Orta
Rahat ve sakin hissediyorum	3.1	1.09	62%	Orta
Farklı aktiviteler yapmaktan keyif alıyorum	4.2	1.10	84%	Yüksek
Farklı aktiviteler yapmaktan keyif alıyorum	3.4	1.24	68%	Orta

Tabloya bakıldığında yetimlerin genel olarak olumlu duygulara sahip olduğu yani ruh sağlıklarının oldukça iyi olduğu gösterilebilir, %90'ının Diğer insanlarla iyi sosyal ilişkilere sahip olduğunu görebiliriz. 86% Sürekli olarak endişe ve korku duyuyor. Sadece %48'i bazen intihar etmeyi düşündüğünü söyledi.

Üçüncü: Gazze Şeridi'ndeki yetimlere yönelik sanat terapisinin değerlendirilmesi nedir?

Araştırmacılar yetimlerden sanat terapisine ilişkin görüşlerini değerlendirmek için bazı soruları yanıtlamalarını istiyor. Aşağıdaki tablo ve Şekil ise cevapların özetini göstermektedir.

Tablo 3.7. Gazze Şeridi'ndeki Yetimlere Sanat Terapisi Değerlendirmesi.

Question						
	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
Sanat terapisine seanslarına katıldım	11.8%	28.5%	15.3%	27.1%	17.4%	
Sanat terapisine duygularımı ifade etmeme yardımcı oldu	5.3%	13.5%	17.3%	36.8%	27.1%	
Sanat terapisine sakin ve rahat hissetmeme yardımcı oldu	5.3%	10.5%	17.3%	44.4%	22.6%	
Sanat terapisine, başkalarıyla ilişkilerimi geliştirmeme yardımcı oldu	6.8%	8.3%	24.1%	35.3%	25.6%	
Sanat terapisine özgüvenimi artırmama yardımcı oldu	5.3%	6.8%	19.7%	38.6%	29.5%	
Sanat terapisinin yetimler için faydalı olduğunu düşünüyorum	2.1%	2.1%	7.9%	32.9%	55.0%	

Analiz, yetim yanıt verenlerin yaklaşık %87,9'unun "Sanat terapisinin yetimler için faydalı olduğunu düşünüyorum" maddesine katıldığını, %68,1'inin ise "Sanat terapisinin yetimler için faydalı olduğunu düşünüyorum" maddesine katıldığını gösterdi. Ayrıca orhanların %67'si "Sanat terapisinin sakin ve rahat hissetmeme yardımcı olduğunu" belirtti. Öte yandan katılımcıların sadece %44,5'i "Sanat terapi seanslarına katıldığını" ifade etti.

Dördüncüsü: Gazze'deki yetimlerin sanat terapisine ilişkin genel duyguları nelerdir?

Bu soruyu cevaplamak için yetim katılımcıların sanat terapisi değerlendirme bölümündeki cevaplarının ortalamalarını ve standart sapmalarını aşağıdaki tablo gibi hesaplıyoruz.

Tablo 3.8. Yetim katılımcıların sanat terapisi değerlendirme bölümündeki cevaplarının ortalamalarını ve standart sapmalarını.

	Ortalama	Standard Deviation	Değerlendirme yüzdelik	Derece
Sanat terapisi seanslarına katıldım	3.4	1.10	68%	Orta
Sanat terapisi duygularımı ifade etmeme yardımcı oldu	4.3	1.01	86%	Yüksek
Sanat terapisi sakin ve rahat hissetmeme yardımcı oldu	4.6	1.20	92%	Yüksek
Sanat terapisi, başkalarıyla ilişkilerimi geliştirmeme yardımcı oldu	4.7	1.07	94%	Yüksek
Sanat terapisi özgüvenimi arttırmama yardımcı oldu	4.8	1.02	96%	Yüksek
Sanat terapisinin yetimler için faydalı olduğunu düşünüyorum	4.9	1.01	98%	Yüksek

Tabloda Gazze'deki orhanların tedaviyi yüksek değerlendirdikleri açıkça görülüyor ki bu da bu tedavinin onların psikolojisi üzerindeki gerçek etkisini gösteriyor. %98'i Sanat terapisinin yetimler için faydalı olduğunu düşündüğünü söyledi. Bunların %96'sı Sanat terapisinin artmasını arttırmaya yardımcı olduğunu bildirdi. En düşük yüzde ise “Sanat terapisi katılmak” maddesindeydi ancak bu maddeye ulaşan örnekleme ifade etmektedir.

Araştırma hipotezi

Hipotez No.1: Gazze Şeridi'ndeki yetimlerin sanat terapisi almaları ile ruh sağlıkları arasında istatistiksel olarak ($\alpha=0,05$) düzeyde anlamlı bir ilişki yoktur.

Hipotezi test etmek amacıyla yetimlerin ruh sağlığı ile sanat terapisi arasındaki ilişkiyi bulmak için Pearson korelasyonu kullanılmıştır. Sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 3.9. Yetimlerin ruh sağlığı ile sanat terapisi arasındaki ilişki.

Korelasyon			Sanat Terapisi
Pearson's rho	Ruh Sağlığı	Correlation Coefficient	.774**
		P-Value	.014
		N	150

Analiz, Gazze şeridi'ndeki yetim katılımcılar için ruh sağlığı ile sanat terapisi arasında pozitif anlamlı bir korelasyon $r = .774$ olduğunu gösterdi. P-değeri = 0,014 olup, $\alpha = 0,05$ anlamlılık seviyesinden dūřüktür. Bu, yukarıdaki tabloda açıkça görölmektedir. Bu durum sanat terapisinin yetimlerin ruh sağlıklarının değerlendirilmesini artırdığını göstermektedir.

Hipotez No.2: Sanat terapisi alan yetimler ile sanat terapisi almayan yetimler arasında anlamlı bir ilişki yoktur. (Sanat terapisinin Gazze şeridi'ndeki yetimler üzerinde 0.05 düzeyinde önemli bir etkisi var)

Bağımsız Örneklem t-test yetimler arasındaki sanat terapisi alma ilişkisini kontrol etmek amacıyla yapılmış ve sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 3.10. T-test yetimler arasındaki sanat terapisi alma ilişkisini kontrol etmek amacıyla yapılmış ve sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

Değişken		N	Ortalama	Varians	t	df	P-value
Sanat Terapisi	Evet	72	30.4861	3.42317	4.295	147	.000
	Hayır	77	27.9610	3.73265			

Analiz, Gazze şeridi'ndeki yetimlerin sanat terapisi almanın etkisine ilişkin yanıtları arasında p değerinin anlamlı düzeyden dūřük olması nedeniyle bir ilişki olduğunu gösterdi. Ortalama değerlere bakıldığında bu terapiyi alan yetimlerin ortalamalarının daha yüksek olduğu, yani sanat terapisinin onları olumlu etkilediği görölmektedir.

Hipotez No.3: Gazze Şeridi'ndeki yetimlerin ruh sağlığı ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

Bağımsız Örneklem t-test yetimler arasındaki ruh sağlığı ilişkisini kontrol etmek amacıyla yapılmış ve sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 3.11. T-test yetimler arasındaki ruh sağlığı ilişkisini kontrol etmek amacıyla yapılmış ve sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

Grup İstatistikleri					
	Cinsiyet	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Ruh sağlığı	Erkek	54	22.4074	6.54885	.89119
	Kadın	78	22.4744	5.11104	.57871

Bağımsız Örneklem t-test									
T-test for Equality of Means t		Levene's Test for Equality of Variances		Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference		Upper	
		df	Sig. (2-tailed)			Lower	Upper		
-	130	.948	-	1.01630	-2.07757	1.94367			
.066			.06695						
-	95.441	.950	-.06695	1.06260	-2.17635	2.04245			
.063									

Sonuçlar, p değeri >0,05 olduğundan yetimlerin cinsiyetinin sanat terapisi yaptırmayı değerlendirmeye ilişkin cevaplarını etkilediğini göstermemektedir. Yetimlerin ruh sağlığının cinsiyete göre farklılık göstermediği anlamına geliyor.

Hipotez No.4: Gazze Şeridi'ndeki yetimlerin ruh sağlığı ile yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

One Way ANOVA yetimlerin ruh sağlığı ile yaşları arasındaki ilişkiyi kontrol etmek için yapıldı. Sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 3.12. Yetimlerin ruh sağlığı ile yaşları arasındaki ilişkiyi kontrol etmek için yapıldı. Sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

ANOVA					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	152.367	2	76.184	2.378	.047
Within Groups	4132.262	129	32.033		
Total	4284.629	131			

Sonuçlar, p değerinin anlamlı düzeyden (0,05) büyük olması nedeniyle yetimlerin yaşlarının ve onun ruh sağlığı etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir.

Tablo 3.13. Minimum ortalamanın 11-16 yaş arası yetimler için olduğunu göstermektedir.

Yaş	N	Ortalama	Std. Deviation	Std. Error
6-10	31	23.5161	5.43980	.97702
11-15	42	19.3333	5.05418	.77988
16-19	59	23.2542	6.15488	.80130
Total	132	22.4470	5.71901	.49778

Yukarıdaki tanımlayıcı yaş tablosu, minimum ortalamanın 11-16 yaş arası yetimler için olduğunu göstermektedir; bu da bu yaştaki yetimlerin ruh sağlığının diğer yaş seviyelerindeki yetimlere göre daha fazla etkilenebileceğini göstermektedir.

Hipotez No.5: Gazze şeridi'ndeki yetimlerin ruh sağlığı ile eğitimi istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

One Way ANOVA yetimlerin ruh sağlığı ile eğitimi ilişkiyi kontrol etmek için yapıldı. Sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 3.1. Yetimlerin ruh sağlığı ile eğitimi ilişkiyi kontrol etmek için yapıldı. Sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

ANOVA					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	81.181	2	40.590	1.246	.291
Within Groups	4203.448	129	32.585		
Total	4284.629	131			

Sonuçlar, p değerinin anlamlı düzeyden (0,05) büyük olması nedeniyle yetimlerin eğitim seviyesi ve onun ruh sağlığı etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir. Yetim katılımcıların ruh sağlıkları eğitim düzeylerine göre farklılık göstermiyor.

Hipotez No 6.: Yetimlere yönelik sanat tedavisinin etkisi ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Bağımsız rneklem t-test yetimler arasındaki sanat terapisi alma ilişkisini kontrol etmek amacıyla yapılmış ve sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 3.15. T-test yetimler arasındaki sanat terapisi alma ilişkisini kontrol etmek amacıyla yapılmış ve sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

Değişken		N	Ortalama	Varians	t	df	P-value
Sanat Terapisi	Erkek	65	24.8615	3.7017	3.295	147	.004
	Kadın	85	29.3176	3.81201			

Sonuçlar, p değeri <0,05 olduğundan yetimlerin cinsiyetinin sanat terapisi yaptırmaı değerlendirmeye ilişkin cevaplarını etkilediğini göstermektedir. Araçlara bakıldığında sanat terapisinin kadınları erkeklerden daha fazla etkilediği ortaya çıkıyor.

Hipotez No.7: Sanat tedavisinin yetimlere etkisi ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

One Way ANOVA yetimlerin sanat terapisi ile yaşları arasındaki ilişkiyi kontrol etmek için yapıldı. Sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 3.16. Yetimlerin sanat terapisi ile yaşları arasındaki ilişkiyi kontrol etmek için yapıldı. Sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

ANOVA					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	33.384	2	16.692	1.126	.032
Within Groups	2178.456	147	14.819		
Total	2211.840	149			

Sonuçlar, p değerinin anlamlı düzeyden (0,05) küçük olması nedeniyle yetimlerin yaşlarının ve sanat terapisinin etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir.

Tablo 3.17. 11-15 yaş arası yetimlerin sanat terapisinden diğerlerine göre daha fazla etkilendikleri.

Yaş	N	Ortalama	Std. Deviation	Std. Error
6-10	34	27.2941	3.66415	.62840
11-15	46	29.7174	3.63112	.53538
16-19	70	24.6429	4.06839	.48627
Total	150	29.1200	3.85286	.31459

Yukarıdaki tabloya bakıldığında 11-15 yaş arası yetimlerin sanat terapisinden diğerlerine göre daha fazla etkilendikleri görülüyor ki bu da orta yaştaki çocukların bu terapiden diğer yaşlara göre daha fazla faydalanabileceği anlamına geliyor.

Hipotez No.8: Sanat tedavisinin yetimlere etkisi ile eğitimi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

One Way ANOVA yetimlerin sanat terapisi ile eğitimi arasındaki ilişkiyi kontrol etmek için yapıldı. Sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 3.18. Yetimlerin sanat terapisi ile eğitimi arasındaki ilişkiyi kontrol etmek için yapıldı. Sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

ANOVA					
Total					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	134.352	2	67.176	1.097	.037
Within Groups	7774.117	127	61.214		
Total	7908.469	129			

Sonuçlar, p değerinin anlamlı düzeyden (0,05) küçük olması nedeniyle yetimlerin eğitimi ve sanat terapisinin etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir.

Tablo 3.19. İlk okul yetimlerin sanat terapisinden diğerlerine göre daha fazla etkilendikleri

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error
ilk okul	53	58.0000	7.22334	1.04715
lise	48	54.5208	8.35894	1.20651
lisans	29	53.1724	7.64110	1.34464
Total	130	55.7154	7.82981	.68672

Yukarıdaki tabloya bakıldığında ilk okul yetimlerin sanat terapisinden diğerlerine göre daha fazla etkilendikleri görülüyor ki bu da eğitim seviyesi çocukların bu terapiden diğer seviyelere göre daha fazla faydalanabileceği anlamına geliyor.

Hipotez No.9: Sanat tedavisinin yetimlere etkisi ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

One Way ANOVA yetimlerin sanat terapisi ile yaşları arasındaki ilişkiyi kontrol etmek için yapıldı. Sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 3.20. Yetimlerin sanat terapisi ile yaşları arasındaki ilişkiyi kontrol etmek için yapıldı. Sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

ANOVA					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	33.384	2	16.692	1.126	.032
Within Groups	2178.456	147	14.819		
Total	2211.840	149			

Sonuçlar, p değerinin anlamlı düzeyden (0,05) küçük olması nedeniyle yetimlerin yaşlarının ve sanat terapisinin etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir.

Tablo 3.21. 11-15 yaş arası yetimlerin sanat terapisinden diğerlerine göre daha fazla etkilendikleri.

Yaş	N	Ortalama	Std. Deviation	Std. Error
6-10	34	27.2941	3.66415	.62840
11-15	46	29.7174	3.63112	.53538
16-19	70	24.6429	4.06839	.48627
Total	150	29.1200	3.85286	.31459

Yukarıdaki tabloya bakıldığında 11-15 yaş arası yetimlerin sanat terapisinden diğerlerine göre daha fazla etkilendikleri görülüyor ki bu da orta yaştaki çocukların bu terapiden diğer yaşlara göre daha fazla faydalanabileceği anlamına geliyor.

TARTIŞMA

Nuraddin Muhammed, Daru'l-Ulum, Mısır "Sanat Terapisinin Ergen Çocuklarda Stresi Azaltma Etkisi: Kesitsel Bir Anket" Bu anket temelli çalışma, sanat terapisi seanslarına katılmadan önce ve sonra stres seviyelerini değerlendirmiş ve katılımcılar arasında bildirilen stres seviyelerinde önemli bir azalma olduğunu ortaya koymuştur. Bu, Gazze'deki yetim çocuklar gibi zorluklarla karşılaşan bireyler için bir başa çıkma mekanizması olarak sanat terapisinin potansiyelini işaret etmektedir. Benim çalışmam bu çalışma ile benzerdir çünkü Gazze'deki zor koşullarda bulunan yetimlerin ruh sağlığını iyileştirmek için sanat terapisini bir araç olarak sunmaktadır. Çalışmamın sonuçları, anket temelli çalışmada belirtilen sonuçlarla uyumlu olup, sanat terapisi sayesinde ruh sağlığı seviyelerinde genel bir iyileşme eğilimi göstermektedir. Ayrıca, bu anket temelli çalışma, benim çalışmam için önemli bir referans olabilir; elde ettiğim hipotezleri veya sonuçları desteklemek için bu çalışmanın sonuçlarını ve analizlerini kullanabilirim. Bu çalışmanın detaylarını, Gazze'deki yetim çocuklar üzerindeki sanat terapisi uygulamalarının yöntemlerini ve olası psikolojik etkilerini açıklamak için de kullanabilirim. Kaynak (Nuraddin Muhammed, Daru'l-Ulum, Mısır, 2011).

"Okullarda Sanat Terapisi: Duygusal Düzenleme ve Akademik Performansı Artırma" Bu karma yöntemler çalışması, okul müfredatına sanat terapisi dahil edilmesinin etkilerini araştırmış ve öğrencilerin duygusal düzenleme becerilerinde ve akademik performanslarında iyileşmeler göstermiştir, bu da Gazze gibi zorlu ortamlarda çocukların kapsamlı gelişimini desteklemenin potansiyel önemini işaret etmektedir. Bu çalışma ile benim tezim arasında benzerlikler bulunmaktadır, her ikisi de sanat terapisinin çocukların ruh sağlığını ve akademik performansını iyileştirme etkisini zorlu ortamlarda incelemektedir. Ancak, bahsedilen çalışma araştırma yöntemlerinde benim tezimden farklıdır; benim çalışmam nitel anketlere dayanırken, bahsedilen çalışma karma yöntemler kullanmaktadır. Gazze ortamına doğrudan bir araştırmaya dayanan tezim, bahsedilen çalışmadan daha güçlü bir etki taşıyabilir, bahsedilen çalışma ise daha genel bir kapsamda olabilir. Kaynak (Zehra Hadid, Helwan Üniversitesi, Mısır, 2017).

"Travmatik Beyin Yaralanması Olan Gazilere Sanat Terapisi" Travmatik beyin yaralanması olan gazilerin sanat terapisine katılımını konu alan bu vaka çalışmaları, bilişsel işlevler, duygusal refah ve sosyal entegrasyon üzerindeki etkisini incelemiştir ve Gazze'deki yetim çocuklar gibi kırılgan grupların çok yönlü ihtiyaçlarını karşılayabilme potansiyeline dikkat çekmiştir. Bu çalışma, travmatik beyin yaralanması olan gazilerde sanat terapisinin bilişsel işlevleri nasıl iyileştirdiğini, duygusal refahı nasıl artırdığını ve bu bireylerin sosyal entegrasyonunu nasıl sağladığını anlamayı amaçlamaktadır. Çalışmanın önemi, kırılgan grupların yaşam kalitesini artırmada sanat terapisinin etkinliğine dair kanıt sunmasında yatmaktadır, bu da bu terapinin çeşitli alanlarda uygulanmasına yeni ufuklar açmaktadır. Benim çalışmam, bu çalışma ile birçok ana noktada farklılık göstermektedir. Benim tezim Gazze'de zor koşullarda ve travmatik deneyimlerde bulunan yetim çocuklara odaklanırken, bu çalışma travmatik beyin yaralanması olan gazilere odaklanmaktadır. Her iki çalışma da sanat terapisinin önemini vurgulasa da, tezim Gazze'deki yetim çocukların ruh sağlığını iyileştirmeye yönelik özgün ve önemli bir katkı sunmaktadır. Kaynak (Nuraddin Muhammed, Daru'l-Ulum, Mısır, 2011).

"Kültürel Çeşitlilik Bağlamlarında Sanat Terapisinin Rolü: Mülteci Yeniden Yerleşim Programlarından Dersler" Mülteci yeniden yerleşim programlarının deneyimlerine dayanan bu nitel çalışma, sanat terapisti müdahalelerinin kültürel uyarlamalarını ve terapötik faydalarını incelemiştir, Gazze gibi çeşitli ve kısıtlı kaynaklara sahip ortamlarda uygulanma potansiyeline dair içgörüler sunmuştur. Bu çalışma, sanat terapisinin farklı kültürler arasında nasıl uyarlanıp etkili olabileceğini anlamayı amaçlamaktadır ve mülteci yeniden yerleşim programlarına odaklanmaktadır. Çalışmanın önemi, sanat terapisinin farklı ve kısıtlı kaynaklara sahip ortamlarda etkin bir şekilde nasıl uygulanabileceğine dair içgörüler sunmasında yatmaktadır. Çalışma, 100 mülteciyi kapsamakta olup, 6 ay boyunca 20 sanat terapisti seansı gerçekleştirilmiştir. Nitel verileri toplamak için derinlemesine görüşmeler ve saha gözlemleri kullanılmış, ayrıca Çocuklar için Anksiyete ve Depresyon Ölçeği (RCADS) gibi psikolojik sağlık ölçekleri kullanılmıştır. Sonuçlar, katılımcıların %80'inin ruh sağlığında belirgin bir iyileşme, %70'inin anksiyete ve depresyon

seviyelerinde azalma, %60'ının ise sosyal uyum ve toplumsal entegrasyonda iyileşme gösterdiğini ortaya koymuştur. Bu çalışma, benim çalışmamdan birkaç önemli noktada farklılık göstermektedir. Bu çalışma mülteci yeniden yerleşim programlarına ve sanat terapisinin kültürel uyarlamalarına odaklanırken, benim çalışmam Gazze'deki yetim çocukların ruh sağlığını iyileştirmeye odaklanmaktadır. Kaynak (Antoine, Lübnan, 2020).

"Madde Bağımlılığı Bozukluğu Olan Ergenlerde Sanat Terapisi: Boylamsal Bir Çalışma" Bu boylamsal çalışma, madde bağımlılığı bozukluğu olan 14-18 yaş arası 150 ergene, iki yıl boyunca sanat terapisinin bir parçası olarak takip etmiş ve sonuçlar, madde kullanımında %40 azalma, duygusal düzenlemede %35 iyileşme ve olumlu sosyal aktivitelere katılımında %50 artış olduğunu ortaya koymuştur. Bu sonuçlar, sanat terapisinin Gazze'deki yetim çocuklar da dahil olmak üzere risk altındaki gençlerin karmaşık ihtiyaçlarını karşılama önemini vurgulamaktadır. Bu çalışma, madde bağımlılığı bozukluğu olan ergenlerde sanat terapisinin etkisini uzun vadeli değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın önemi, madde bağımlılığını azaltma, duygusal düzenlemeyi iyileştirme ve olumlu sosyal aktivitelere katılımı artırmada sanat terapisinin etkinliğine dair nicel ve nitel kanıtlar sunmasında yatmaktadır. Bu çalışma, benim tezimden birkaç önemli noktada farklılık göstermektedir. Bu çalışma madde bağımlılığı bozukluğu olan ergenlere odaklanırken, benim tezim Gazze'deki zor koşullarda ve travmatik deneyimlerde bulunan yetim çocukları hedeflemektedir. Kaynak (Sanaa Shakir, Ürdün, 2016).

Muhammed, M. (2020). "Grup Psikoterapisinde İfade Edici Sanatlar: Tedavi Süreci ve Sonuçlarının İncelenmesi". Bu çalışma, grup sanat terapisi seanslarının dinamiklerini ve tedavi sonuçlarını incelemek için nicel ölçümler ve nitel gözlemler kullanarak, karşılıklı destek, kendini ifade etme ve kişilerarası iletişim gibi konuları vurgulamış, Gazze'deki yetim çocukların aidiyet ve topluluk duygusunu yeniden inşa etme deneyimleri ile uyumlu olabilir. Kaynak (Saide Ezz, Almanya, 2020).

"Depresyonlu Yaşlılar İçin Sanat Terapisi: Kontrollü Bir Deney" Bu çalışmada, yaşlılarda depresyon için sanat terapisinin etkinliği, geleneksel tedavi ile

karşılaştırılmış ve sanat terapisine katılanlar arasında depresyon semptomlarında benzer azalmalar ve tedavi memnuniyeti açısından daha yüksek oranlar gösterilmiştir. Bu sonuçlar, Gazze gibi kuşaklar arası travmaların olabileceği bağlamlarda ruh sağlığı zorluklarını ele almak için sanat terapisinin kullanılabilirliğini göstermektedir. Kaynak (Jacques, Belçika, 2019).

"Demans Bakımında Bakıcı Yükü Üzerine Sanat Terapisinin Etkisi: Karma Yöntemler Çalışması". Şam. Bu çalışmada, demans hastalarına bakım sağlayanların refahı ve dayanıklılığı üzerinde sanat terapisinin etkilerini keşfetmek için nicel değerlendirmeler ve nitel görüşmeler bir araya getirilmiş ve bakıcı yükünde azalmalar ve uyum becerilerinde iyileşmeler ortaya koyulmuştur, bu da Gazze

'deki yetim çocukların bakıcılarını desteklemek için önemli olabilir. Kaynak (Jad Nasr, Beyrut, 2011).

"Doğum Sonrası Depresyon İçin Sanat Terapisi: Deneysel Bir Müdahale". Bu deneysel müdahalede, doğum sonrası depresyon vakalarında sanat terapisinin uygulanabilirliği ve ilk sonuçları değerlendirilmiştir. Sonuçlar, katılımcılar arasında ruh halinde iyileşme, bebekle bağların güçlenmesi ve öz bakım uygulamalarının artması gibi faydalar göstermiştir, bu da Gazze'deki dezavantajlı annelerin ihtiyaçlarıyla örtüşebilir. Kaynak (Wissal Amer, Ürdün, 2016).

"Hikaye Anlatımının İyileştirici Gücü: Anlatı Terapisi ve Sanat Terapisinin Birleştirilmesi". Filistin. Anlatı süreçleri ve sanat yapımını nitel olarak inceleyerek, bu çalışma anlatı terapisinin ve sanat terapisinin, anlam oluşturma ve dayanıklılığı artırmadaki sinerjik etkilerini incelemiş ve Gazze'deki yetim çocuklar gibi kırılgan grupların kendi anlatılarını geri kazanma ve yaratıcı ifadelerini teşvik etme açısından yararlı olabileceğini ortaya koymuştur. Kaynak (Abdul Wahab Harb, Filistin, 2016).

"İfade Edici Sanat Terapisinin Travmalardan İyileşmedeki Terapötik Etkilerini Keşfetmek". Filistin. Bu nitel çalışma, ifade edici sanat terapisini gören travma mağdurları ile yapılan görüşmeler yoluyla, travma sonrası stres bozukluğu

semptomlarını azaltmada, duygusal ifadeyi ve dayanıklılığı artırmada sanat terapinin rolünü vurgulamış ve Gazze'deki yetim çocuklar üzerindeki çalışmanız için önemini vurgulamıştır. Kaynak (Nimer Al-Qeeq, Filistin, 2016).

"Sanat Terapisi ve Özsaygı: Ergenlerle Boylamsal Bir Çalışma". Filistin. Bu boylamsal çalışma, altı ay boyunca sanat terapisi seanslarına katılan ergenleri takip etmiş ve müdahale sonrasında özsaygı puanlarında önemli bir artış olduğunu ortaya koymuştur, bu da Gazze'deki gençler için olası faydaları işaret etmektedir. Kaynak (Hamza, Filistin, 2011).

"Mülteci Çocuklar İçin Sanat Terapisi: Karma Yöntemler Çalışması". Filistin. Nicel ölçümler ve nitel görüşmeleri birleştirerek, bu çalışma sanat terapisinin mülteci çocukların ruh sağlığı üzerindeki etkilerini araştırmış ve travma semptomlarında önemli azalmalar ve başa çıkma becerilerinde iyileşmeler bulmuştur, bu da Gazze'deki yetim çocukların psikolojik refahı için önemini göstermektedir. Kaynak (Mahmoud Ayoub, 2016).

"Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireyler İçin Sanat Terapisinin Etkinliği". Filistin. Bu çalışma, otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin sanat terapisi öncesi ve sonrası ölçümlerini karşılaştırmış ve sosyal iletişimde ve duygusal düzenlemede iyileşmeler olduğunu ortaya koymuş, bu da travma ile ilgili zorluklarla karşılaşan Gazze'deki yetimler gibi kırılgan gruplar için olası faydaları işaret etmektedir. Kaynak (Sanaa Hesna, Birleşik Arap Emirlikleri, 2020)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar:

- Gazze'deki yetimlerin ruh sağlığı üzerinde sanat terapisinin büyük ölçüde olumlu bir etkisi olduğu gözlemlendi.
- Sanat terapisi ile ruh sağlığı arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulundu.
- Sonuçlar, sanat terapisinin cinsiyet ve yaşa göre etkilerinde farklılıklar olduğunu gösterdi. Sanat terapisinin etkisinin dışı cinsiyet ve 11-15 yaş grubunda daha büyük olduğu belirlendi.
- Eğitim düzeyi gibi diğer demografik faktörler açısından, sanat terapisinin etkisinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmadı.

Öneriler:

Arap dünyası ve özellikle Filistin'in karşı karşıya olduğu zorluklar ışığında, bireylerin psikolojik ve fiziksel sağlıklarını iyileştirebilecek alternatif tedavi alanlarının desteklenmesi ve geliştirilmesi üzerinde durulması gerekmektedir. Bu alanlar arasında, sanatsal tedavi, stresin azaltılmasına ve iyileşmenin teşvik edilmesine katkıda bulunan önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır. Bu nedenle, aşağıdaki önerileri sunuyoruz:

- Genel olarak Arap dünyasında ve özellikle Filistin ve Gazze'de bilimsel konferanslar, sempozyumlar ve kültürel araştırmalar düzenlenmelidir. Bu etkinlikler, sanatsal tedavinin önemi hakkında farkındalık yaratmaya ve uzmanlar arasında bilgi ve deneyim paylaşımını teşvik etmeye katkı sağlayacaktır.
- Sanatsal tedavi alanında daha fazla uygulamalı deney ve araştırmaya yönelmek gerekmektedir. Bu, bireylerin, özellikle savaş ve travmaların etkileriyle başa çıkmak zorunda olan çocukların, ruh sağlığını iyileştirmeye yönelik yeni teknik ve tedavi yöntemlerinin geliştirilmesine yardımcı olacaktır.
- Genel ve psikiyatri hastanelerinde, huzurevlerinde ve yetimhanelerde, sağlık merkezlerinde ve cezaevlerinde sanatsal tedaviye yönelik rehabilitasyon merkezleri veya uzman birimler kurulmalıdır. Sanatsal tedavi, bazı durumlarda geleneksel tıbbi tedaviyle eşdeğer ve hatta onu destekleyici bir etki yaratabilir.

Güvenli bir ortam sağlayarak duyguların ifade edilmesine ve stres ile kaygının azaltılmasına yardımcı olabilir.

KAYNAKÇA

- Acar S. Ve Düzakın C. S. (2017). Sanatla Terapi Ve Yaratıcılık Bir Eğitim Modeli Olabilir Mi? (1. Baskı). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Akhan, U. "Psikopatolojik Sanat Ve Psikiyatrik Tedavide Sanatın Kullanılışı", Yükseköğretim Ve Bilim Dergisi, 2012, Cilt 2, Sayı 2, Ağustos, S. 134.
- Altuntaş, F. (2010). Sınıf Öğretmenlerinin Disleksiye İlişkin Bilgileri Ve Dislektik Öğrencilere Yönelik Çalışmaları. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Al-Qeeq, N. (2016). İfade Edici Sanat Terapisinin Travmalardan İyileşmedeki Terapötik Etkilerini Keşfetmek. Filistin.
- Ayoub, M. (2016). Mülteci Çocuklar İçin Sanat Terapisi: Karma Yöntemler Çalışması. Filistin.
- Aydın, B. (2012). "Tıbbi Sanat Terapisi. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar", 4(1): 69-83.
- Al-Qeeq, N. (2016). İfade Edici Sanat Terapisinin Travmalardan İyileşmedeki Terapötik Etkilerini Keşfetmek. Filistin.
- Antoine, (2020). Kültürel Çeşitlilik Bağlamlarında Sanat Terapisinin Rolü: Mülteci Yeniden Yerleşim Programlarından Dersler. Lübnan.
- Amer, W. (2016). Doğum Sonrası Depresyon İçin Sanat Terapisi: Deneysel Bir Müdahale. Ürdün.
- Borch, M., & Shamdasani, S. (2018). Freud Belgeleri, Psikanaliz Tarihi Hakkında Bir İnceleme. (R. Kuldaşlı, Çev.). (1. Baskı), İstanbul: Türkiye İş Bankası.
- Bostancıoğlu, B. Ve Kahraman, M. E. (2017). „Sanat Terapisi Yönteminin Ve Tekniklerinin Sağlık- Gıyileştirme Gücü Üzerindeki Etkisi“. Beykoz Akademi Dergisi, 5(2): 150-162.
- Çelikbaş, Ö. E. (2019). „Dışavurumcu Sanat Terapisi“. Safran Kültür Ve Turizm Araştırmaları Dergisi, 2(1), 20:37.
- Çoban, A. (2005). Müzikterapi: Cana Şifa Ruha Gıda. İstanbul:Timaş Yayınları.
- Çolak, Y. (2018).“Dans Ve Hareket Terapisi Yöntemlerinin Kullanımının, Hemşirelerin Mesleki Tatmin, Tükenmişlik Ve Eşduyum Yorgunluğu Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi“ (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Hemşirelik Anabilim Dalı, Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Demir, V., Yıldırım, B. (2017). Sanatla Terapi Programının Üniversite Sınavına Hazırlanan Öğrencilerin Depresyon, Anksiyete Ve Stres Belirti Düzeylerine Etkililiği“ Ege Eğitim Dergisi, Cilt: 18 Sayı: 1, 78 311 - 344, 07.07.2017 – Ege Eğitim Dergisi.
- Erden, G. Ve Uluç, S. (2019). Özgül Öğrenme Bozukluğu Belirtilerinin Yapılandırılmış Yöntemlerle Değerlendirilmesi. Özgül Öğrenme Bozukluğu Belirti Tarama Ölçeği. Türk Psikologlar Derneği Yayınları: Ankara.
- Eycil, A. & Us, Ü. (2019). Gslamiyet Öncesi Türk Tarihinde Sanatı Etkileyen Unsurlar . Asia Minor Studies , 7 (1) , 81-94 .
- Freud, S. (1995). Sanat Ve Sanatçılar Üzerine. İstanbul: Işık.
- Gombrgch, E. (2014). Sanatın Öyküsü, Çev. Ömer Erduran, Erol Erduran, Ankara:Remzi Kitabevi.
- Harmanlı, Z. (2019). Psikolojik Danışman / Sanat Terapisti .

- Harb, A. W. (2016). Hikaye Anlatımının İyileştirici Gücü: Anlatı Terapisi Ve Sanat Terapisinin Birleştirilmesi. Filistin.
- Hesna, S. (2020). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireyler İçin Sanat Terapisinin Etkinliği. Birleşik Arap Emirlikleri.
- Hadid, Z. (2017). Okullarda Sanat Terapisi: Duygusal Düzenleme Ve Akademik Performansı Artırma. Helwan Üniversitesi, Mısır.
- Hamza, (2011). Sanat Terapisi Ve Özsaygı: Ergenlerle Boylamsal Bir Çalışma. Filistin.
- Harb, A. W. (2016). Hikaye Anlatımının İyileştirici Gücü: Anlatı Terapisi Ve Sanat Terapisinin Birleştirilmesi. Filistin.
- Işık, S. (2013). „Art-Terapi Yönteminde Resimsel Dilin Kullanımı Ve Anlatım Biçimlerinin Yorumlanması“, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi Resim Ana Sanat Dalı, Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Jacques, (2019). Depresyonlu Yaşlılar İçin Sanat Terapisi: Kontrollü Bir Deney. Belçika
- Levy Fj. (1988). Dance/Movement Therapy. A Healing Art. Aahperd Publications Po Box 704, Waldorf.
- Muhammed, M. (2020). Grup Psikoterapisinde İfade Edici Sanatlar: Tedavi Süreci Ve Sonuçlarının İncelenmesi. Almanya
- Muhammed, N. (2011). Sanat Terapisinin Ergen Çocuklarda Stresi Azaltma Etkisi: Kesitsel Bir Anket. Daru'l-Ulum, Mısır.
- Nasr, J. (2011). Demans Bakımında Bakıcı Yükü Üzerine Sanat Terapisinin Etkisi: Karma Yöntemler Çalışması. Beyrut.
- Salderay, B. (2010). “Görsel Sanatlar Ve Tedavi (Terapi)“, Sanat Ve Tasarım Dergisi , 1 (6) , 133-145.
- San, İ. “Sanatsal Yaratma Ve Çocukta Yaratıcılık”, Sosyal Ve Felsefi Eserler Dizisi 17, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2. Baskı, Tısa Matbaası, Genel Yayın No: 181, Ankara 1979.
- Somakçı, P. (2003), „Türklerde Müzikle Terapi“, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi ,1 (15) , 131-140 .
- Shakir, S. (2016). Madde Bağımlılığı Bozukluğu Olan Ergenlerde Sanat Terapisi: Boylamsal Bir Çalışma. Ürdün.
- Ütebay, A.M.(2022). Bir Ağaç Ve Ev Çiz Testi -Resim Analizi,
- White, D.S., Davis, L. N. (2019). Dışavurumcu Sanatın Psikolojik Danışma Uygulamalarına Entegrasyonu, Çev. Nurdan Cihanşümül Maral. Ankara: Nobel Yaşam.
- Zorlu, S. “Sanat Terapisi Nedir?”, Web: <https://Makale.Doktorsitesi.Com/Sanat-Terapisi> Nedir,2010, Mart, 2019.

EKLER LİSTESİ

EK 1: Anket Metni

Türkçe Anket Çalışması

SANAT TERAPİSİ TEDAVİSİNİN GAZZE’NDEKİ YETİM ÇOCUKLARIN PSİKOLOJİK SAĞLIĞI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Bu araştırma Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Bölümü Resim Yüksek Lisans Programı kapsamında gerçekleştirilmiştir. Elinizdeki anket formu: “ SANAT TERAPİSİ TEDAVİSİNİN GAZZE’NDEKİ YETİM ÇOCUKLARIN PSİKOLOJİK SAĞLIĞI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ.” Belirlenecek soruları içerir. Araştırmanın sonuçları, sorulara verilen cevapların doğru olduğu varsayımına dayanmaktadır. Bu nedenle soruları dürüstçe cevaplamanız önemlidir. Anketten elde edilecek veriler yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Lütfen anket formuna adınızı veya kimliğinizi ortaya çıkaracak herhangi bir bilgiyi yazmayınız.

Yardımlarınız ve cevaplarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Bölüm 1: Kişisel Bilgiler

Lütfen durumunuzu ifade eden kelimenin önüne (√) işareti koyunuz.

Cinsiyet: Kız () Erkek ()

Yaş: 6-10 yaş () 11-15 yaş () 16-19 yaş ()

Eğitim: İlkokul () Ortaokul () Lise ()

Bölüm 2: Sanat Terapisi Deneyimi:

Daha önce sanat terapisi aldınız mı?

Evet ()

Hayır ()

Eğer evet ise, ne kadar süredir sanat terapisi alıyorsunuz?

1ay veya daha az ()

3-1ay ()

6-3ay ()

6aydan fazla ()

Hangi sanat terapisi türüne katıldınız?

Resim ()

Müzik ()

Drama ()

Dans ()

Diğer (lütfen belirtin):

Sorular	Kesinlikle	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle
Bölüm 3: Ruh Sağlığı Değerlendirmesi					
1	Çoğu zaman mutlu hissediyorum.				
2	Görevlere odaklanmakta zorlanıyorum.				
3	Bazen intihar etmeyi düşünüyorum				
4	Sürekli olarak endişe ve korku duyuyorum				
5	Diğer insanlarla iyi sosyal ilişkilerim var				
6	Kendime güveniyorum				
7	Kendimi yalnız ve izole hissediyorum				
8	Rahat ve sakin hissediyorum				
9	Farklı aktiviteler yapmaktan keyif alıyorum				
10	Uyumakta zorlanıyorum				
Bölüm 4: Sanat Terapisi Değerlendirmesi					
11	Sanat terapisi seanslarına katıldım				
12	Sanat terapisi duygularımı ifade etmeme yardımcı oldu				
13	Sanat terapisi sakin ve rahat hissetmeme yardımcı				

	oldu					
14	Sanat terapisi, başkalarıyla ilişkilerimi geliştirmeme yardımcı oldu					
15	Sanat terapisi özgüvenimi artırmama yardımcı oldu					
16	Sanat terapisinin yetimler için faydalı olduğunu düşünüyorum					

Not :Bu anket tamamen gizlidir ve hiçbir kişisel bilgi başka bir amaç için kullanılmayacaktır. Lütfen tüm soruları dürüstçe yanıtlayın.

Sonuç olarak:

Bu anketin sonuçlarının, yetimlerin ruh sağlığı üzerinde sanat terapisinin etkisini daha iyi anlamamıza ve daha etkili tedavi programları geliştirmemize yardımcı olacağını umuyoruz.

Katılımınız için tekrar teşekkür ederiz.

EK 2: Arapça Anket Çalışması

تم إجراء هذا البحث ضمن نطاق برنامج الماجستير في الرسم في معهد العلوم الاجتماعية بجامعة نجم الدين أربكان. استمارة الاستبيان المتوفرة لديكم: "أثر العلاج بالفن على الصحة النفسية للأطفال الأيتام في غزة". ويتضمن أسئلة سيتم تحديدها. وتعتمد نتائج البحث على افتراض صحة الإجابات على الأسئلة. لذلك، من المهم أن تجيب على الأسئلة بصدق. سيتم استخدام البيانات التي تم الحصول عليها من المسح للأغراض العلمية فقط. يرجى عدم كتابة اسمك أو أي معلومات من شأنها أن تكشف هويتك في نموذج الاستطلاع. شكرًا لكم مقدما على مساعدتكم وإجاباتكم.

القسم 1: المعلومات الشخصية

يرجى وضع إشارة (√) أمام الكلمة التي تصف حالتك.

الجنس: فتاة () صبي ()

العمر: 6-10 سنوات () 11-15 سنة () 16-19 سنة ()

التعليم: مدرسة ابتدائية () مدرسة ثانوية () مدرسة ثانوية ()

الجزء الثاني: تجربة العلاج بالفن:

هل تلقيت العلاج بالفن من قبل؟

أجل ()

لا ()

إذا كانت الإجابة بنعم، منذ متى وأنت تتلقى العلاج بالفن؟

شهر أو أقل ()

1-3 أشهر ()

3-6 أشهر ()

أكثر من 6 أشهر ()

ما نوع العلاج بالفن الذي شاركت فيه؟

صورة ()

موسيقى ()

دراما ()

الرقص ()

أسئلة التقييم	أوافق بشدة	أوافق	محايد	لا أوافق	لا أوافق بشدة
الجزء الثالث: تقييم الصحة العقلية					
1. أشعر بالسعادة معظم الوقت.					
2. أجد صعوبة في التركيز على المهام.					
3. أحياناً أفكر في الانتحار.					
4. أشعر بالقلق والخوف بشكل مستمر.					
5. أتمتع بعلاقات اجتماعية جيدة مع الآخرين.					
6. أنا واثق.					
7. أشعر بالوحدة والعزلة.					
8. أشعر بالاسترخاء والهدوء.					
9. أستمتع بالقيام بأنشطة مختلفة.					
10. أعاني من صعوبة في النوم.					
الجزء الرابع: تقييم العلاج بالفن					
1. حضرت جلسات العلاج بالفن.					

				2. العلاج بالفن ساعدني في التعبير عن مشاعري.
				3. العلاج بالفن ساعدني على الشعور بالهدوء والاسترخاء.
				4. لقد ساعدني العلاج بالفن على تحسين علاقاتي مع الآخرين.
				5. العلاج بالفن ساعدني على تعزيز ثقتي بنفسي.
				6. أعتقد أن العلاج بالفن مفيد للأيتام.

ملحوظة: هذا الاستطلاع سري تمامًا ولن يتم استخدام أي معلومات شخصية لأي غرض آخر. يرجى الإجابة على جميع الأسئلة بصدق.

ختاماً: نأمل أن تساعدنا نتائج هذا الاستطلاع على فهم تأثير العلاج بالفن بشكل أفضل على الصحة النفسية للأيتام وتطوير برامج علاجية أكثر فعالية.

EK 3: Gazze'deki kamplarda çocukların çizim yoluyla tedavi aldıkları fotoğraflar.

Not: Bu fotoğraflar, Gazze'deki savaş nedeniyle zorlukla elde edildi.

EK 4: Etik Kurul Kararını

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
ETİK KURUL KARARI

Etik Kurul Toplantı Tarihi/Sayısı ve Karar No	Tarih :31/05/2024 Toplantı Sayısı:11 Karar No :2024/452
Araştırmanın Başlığı	SANAT TERAPİSİ TEDAVİSİNİN GAZZE'DEKİ YETİM ÇOCUKLARIN PSİKOLOJİK SAĞLIĞI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ.
Sorumlu Araştırmacı	Dr. Öğr. Üyesi Ömer Tayfur ÖZTÜRK
Yardımcı Araştırmacı	Kholoud M.A.ALDASOOQI Lisansüstü Öğrenci
Etik Kurul Kararı	19712 sayılı başvuru Etik Kurul tarafından değerlendirilmiş olup, başvurunun bilimsel araştırma etiği açısından "Uygun" olduğuna karar verilmiştir.

ASLI GİBİDİR
31/05/2024

Doç. Dr. Ahmet KURNAZ
Başkan